

תדש TEVET תאש
ROŠ ŠVAT CHODEŠ
ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Kresba Alfreda Justitze z dopisu Anně Pollakové z 2. IV. 1917.
(K článku na stranách 12–13, 17.)

ZASEDÁNÍ RADY FŽO

Pátého prosince 2013 se na svém čtvrtém a letos posledním zasedání sešla Rada FŽO. Na programu měla sedm bodů.

1/ Kontrola zápisu: Na webových stránkách www.fzo.cz bylo zřízeno diskusní fórum, všichni členové Rady a RK dostali přihlašovací údaje. – Upravený Základní dokument byl zaregistrován Ministerstvem kultury ČR. – Předseda FŽO podal informaci o jednání ČSSD se zástupci církvi.

2/ Plnění rozpočtu FŽO 2013 I. – III. Q.: Byly zodpovězeny dotazy týkající se středisek *Roš chodeš* a projektu Revitalizace židovských památek. Rada vzala plnění rozpočtu za III. čtvrtletí 2013 na vědomí.

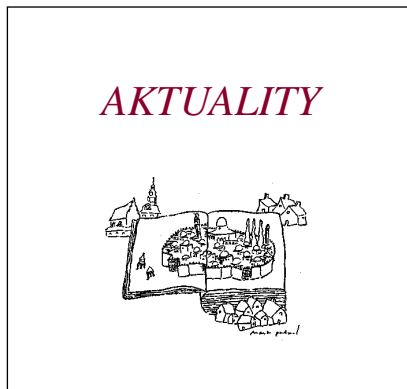
3/ Rozpočet FŽO 2014: K rozeslané konečné verzi rozpočtu 2014 nepřišly žádné další připomínky. Hlasování o rozpočtu: Usnesení: **Rada federace schvaluje rozpočet na rok 2014 v celkové výši 94 874 tis. podle předloženého návrhu.** Přítomno 36 členů rady, pro schválení nutno nejméně 19 hlasů. Proti 0, zdržel se 0. **Usnesení bylo všemi hlasy přítomných schváleno.**

4/ Zabezpečení náboženských aktivit ŽO Plzeň: ŽO Plzeň a Bejt Praha žádají o přidělení částky na zajištění náboženské činnosti ve výši 100 tis. Kč. Prezidium žádost projednalo a doporučuje jednorázově přidělit částku 70 tis. Kč. Usnesení: **Výjimečně bude přidělena částka 70 tis. Kč na náboženskou činnost ŽO Plzeň a Bejt Praha.** Přítomno 37 členů rady, pro schválení nutno nejméně 19 hlasů. Pro 19, proti 9, zdrželo se 9. **Usnesení bylo schváleno.**

5/ Nominace zástupců FŽO v orgánech NFOH a Nadace Ezra: Žádost NFOH na nominaci zástupců Federace na další funkční období byla přednesena již na minulém Radě. Usnesení: **Rada FŽO doporučuje pana F. Kolmera a T. Hrbka jako své zástupce do správní rady NFOH a pana J. Süsse do dozorců rady NFOH.** Přítomno 37 členů rady, pro schválení nutno nejméně 19 hlasů. Pro 33, 0 proti, 4 se zdrželi. **Navrzení kandidátů byli schváleni.**

Nominace zástupců FŽO do správní rady slovenské Nadace Ezra na další funkční období. Usnesení: **Rada FŽO doporučuje pana J. Süsse a P. Győriho jako své zástupce v Nadaci Ezra.** Přítomno 37 členů rady, pro schválení nutno nejméně 19 hlasů. Pro 31, proti 0, 6 se zdrželo. **Navrzení kandidátů byli schváleni.**

6/ Částečné podmínky čerpání finančního příspěvku na provoz ŽO: Předseda P. Papoušek předložil návrh, aby minimálně 10 % částky z finančního příspěvku na činnost jednotlivých ŽO bylo vynaloženo na aktivity mládeže a rodin s malými dětmi. Prezidium návrh projednalo a doporu-

čuje. Po diskusi přistoupila rada k hlasování o protinávru O. Látala, který navrhol nevyjadřovať použitou částku v procentech. Pro 18 – **protinávrh nebyl schválen.**

Návrh prezidia: **Rada FŽO doporučuje, aby minimálně 10 % částky z finančního příspěvku na činnost jednotlivých ŽO bylo vynaloženo na aktivity mládeže a rodin s malými dětmi. ŽO by měly tuto činnost každoročně vhodnou formou vykázat.** Pro 19. **Návrh nebyl schválen.**

T. Kraus navrhuje vypustit část návrhu usnesení, týkající se metodiky: **Rada FŽO doporučuje, aby 10 % částky z finančního příspěvku na činnost jednotlivých ŽO bylo vynaloženo na aktivity mládeže a rodin s malými dětmi.** Pro 31, proti 3, zdrželo se 5. **Návrh byl schválen.** Při všech hlasováních v bodě 6 přítomno 39 členů rady, pro schválení nutno nejméně 20 hlasů.

7/ Různé: J. Süss přednesl zprávu z kontroly stanov všech přidružených organizací: J. Daniček informoval přítomné o úmrtí dlouholetého redaktora měsíčníku FŽO *Roš chodeš* Tomáše Pěkného. *jd*

PŘEDPLATNÉ ROŠ CHODEŠ 2014

Vážení a milí čtenáři,

děkujeme Vám za to, že jste během roku 2013 odebírali časopis *Roš chodeš*, a doufáme, že Vás jeho obsah zaujal. Budeme velmi rádi, pokud Váš zájem o tento měsíčník bude pokračovat i v roce 2014.

■ Ti, kdo si časopis předplatili u České pošty/Postservisu (dříve u Mediaservisu), dostanou na další období automaticky upozornění s potřebnými údaji. Máte-li ohledně předplatného u tohoto distributora nějaké dotazy, volejte bezplatnou zákaznickou linku 800 300 302, pište na e-mailovou adresu: postabo.prstc@cpost.cz nebo na Postservis, oddělení předplatného, Poděbradská 39, Praha 9, 190 00; objednat měsíčník můžete i jednoduše přes www.periodik.cz.

■ Časopis si samozřejmě můžete předplatit i u vydavatele, Federace židovských obcí v ČR, a to dvěma způsoby: v „klasické“ papírové podobě nebo v podobě elektronické.

■ Roční předplatné „klasického“ časopisu (zasílaného v neprůhledných obálkách) po ČR stojí 400 Kč, elektronického 240 Kč. Svou platbu zasílejte laskavě na účet Federace židovských obcí v ČR: **č. ú.: 030031-1936511339/0800** u České spořitelny a.s., variabilní symbol: **122014**, údaj příkazce: **jméno a příjmení předplatitele.**

■ Roční předplatné do zámorí stojí 1000 Kč, do Evropy 750 Kč, elektronicky v PDF 240 Kč. Pro úhradu ekvivalentu částky v USD a EUR je číslo účtu stejné jako pro Kč (viz výše), další potřebné údaje jsou: **IBAN CZ14 0800 0300 3119 3651 1339; BIC GIBACZPX** u České spořitelny a.s., variabilní symbol: **122014**, údaj příkazce: jméno a příjmení předplatitele. Při převodu částky ze zahraničí uhradte, prosíme, i bankovní poplatky.

■ Pokud nemůžete použít bankovní spojení, zašlete příslušnou částku v bankovkách doporučeným dopisem nebo složenkou typu C, kterou Vám rádi zašleme, na adresu redakce. Pokud budete platit osobně v Židovské radnici (Maiselova 18, Praha 1), tak v pokladně Federace židovských obcí v ČR, 2. patro.

■ Nové předplatitele prosíme, aby své objednávky zasílali do redakce *Roš chodeš*, Izraelská 1, 130 00 Praha 3, ČR, e-mail: roschodes@sefer.cz. Do objednávky uveďte jméno, poštovní adresu a u elektronického zasílání též e-mail.

■ Na uvedené bankovní účty lze též uhradit platby za židovský kalendář *Luach* (variabilní symbol: 5774) a *Židovskou ročenku* (variabilní symbol: 2013-14).

■ Veškeré dotazy rádi zodpovíme na e-mailu roschodes@sefer.cz nebo tel. číslech 226 235 217-8 a 605 319 468. *red*

OBSAH

- Výroční konference v Berlíně 3**
Sidry na tento měsíc 4–5
Rozhovor s izraelským velvyslancem 6–7, 11
Úspěch současného slovenského fašizmu 8–9
Zemřel zpěvák Arik Einstein 10–11
Pamětní deska: malíř Alfred Justitz v Cerekvi 12–13, 17
Mark Helprin: Severní světlo 14–15
Výstava fotografa Elliotta Erwitta 16
Budování státu (bez antisemitismu?) 18
Bratři Waldsteinové z Rabštejna 19
Pátrání po uloupených předmětech 20
Izrael: Marná snaha být holubici 21
Přehled tisku 22
Kalendárium 23
Knihy, výstavy zprávy, inzerce 24–26
Zprávy z obcí 27
Zprávy ze světa 28

I ti nejzapříšáhlejší odpůrci dechovky nejspíše znají tuhleto odrhovačku, která se celá léta linula z rozhlasu po drátě. Stejný titul nyní použil i Michael Brenner, profesor židovských studií na mnichovské univerzitě, pro svůj úvodník v týdeníku *Jüdische Allgeimeine*. Jistě neměl na mysli Valdaufův evergreen, ve svém článku se totiž zamýšlí nad tématy, která zajímají nejen německou židovskou komunitu, a to v předvečer výroční konference jejího hlavního reprezentanta, Ústřední rady Židů v Německu (Zentralrat der Juden in Deutschland). Jeho postřehy a úvahy jsou pro mnohé velmi provokativní, ale pro středo-evropský prostor – a nejen pro něj – obecně platné. Posuďte sami:

NEJEN JÁDRO

„Od roku 1933 byla sjednocená židovská obec (*Einheitsgemeinde*) skutečně jednotná,“ píše Brenner. „Znamenalo to, že se pod jednou střechou sešly všechny proudy judaismu. Princip jednoty – *Klal Jisrael* – platil již od 19. století a pro mnohé ortodoxní rabíny byl důležitější než princip správného praktikování víry. Přestože se mnohé od té doby změnilo, existuje spousta důvodů pro to, abychom se k této zásadě pluralismu vrátili. Důležitější než samotný směr je jeho atraktivita. Nemůžeme se spokojit s tím, že se v našich obcích soustřeďuje jen jakési jádro kolem svého ortodoxního či liberálního guru a zbylých 90 procent členstva zůstává stranou. Potřebujeme rabíny – a je jedno jakého směru –, kteří dokážou najít společnou řeč především s mladými lidmi.

Ať se nám to líbí nebo ne, většina Židů v Německu – podobně jako v jiných zemích – se nehlásí k nějakému konkrétnímu náboženskému směru, nýbrž chápe své židovství spíše jako tradiční či kulturní. A to se nejspíše nezmění. Koneckonců proč by měly být synagogy zaplněny více než kostely? Židovské obce musí proto začít uvažovat o integraci. Většina Židů v Německu dnes žije s ne-židovskými partnery. Pokud je a jejich děti budeme chápat jako členy druhé kategorie, může se stát, že v té první zůstane jen malá hrstka lidí.

Dlouhou dobu platilo, že židovská kultura je atraktivní především pro Ne-židy. Pomalu ale začínáme chápat, že dny židovské kultury, židovská muzea, vysokoškolská zařízení a vzdělávací

programy nejsou pro ty druhé, nýbrž pro nás samotné. Většinou nejsme Židé 365 dní v roce, ale už také ne jen třikrát do roka. Judaismus hraje v našem životě důležitou roli, i když ne jedinou. A pokud bude prezentován zajímavou formou, jistě jej budeme rádi praktikovat.“

VOLÁNÍ PO PLURALITĚ

Je to jen několik úvah, nicméně se zdá, že volání po pluralitě bere ústřední rada velmi vážně. Její třídní konference, která se konala koncem listopadu v Berlíně – podle vzoru ostatních církví, které

POD JEDNOU STŘECHOU

Výroční konference v Berlíně

se každoročně sjíždí na obřích akcích, nazvaných *Kirchentag*, tedy církevní sjezd (o jednom z nich v Drážďanech jsme referovali v předloňském roce), byla nazvána *Gemeindetag*, tedy obecní sjezd. Výmluvný byl však její podtitul, který – ač se jednalo především o domácí akci – zněl „One People, One Community“, tedy „Jeden lid, jedna obec“. A skutečně – pod jednou střechou ústřední rady se vedle desítek nových židovských obcí nyní schází ortodoxní společenství, reprezentované například berlínským rabínským seminářem, který vede Josh Spinner, nám dobře známý díky spolupráci s Lauderovou nadací, zástupci Hochschule für Jüdische Studien (Vysoká škola židovských studií) z Heidelbergu, kde studoval i Karol Sidon, a Walter Homolka, současný rektor reformního semináře Abraham Geiger Kolleg, který má sídlo v Postupimi.

Mnohá prohlášení, zaznívající z pódíí a diskusních panelů, se točila kolem potřeby najít společný jazyk nejen uvnitř komunity, ale i na mezinárodní úrovni. Není žádným tajemstvím, že německá židovská komunita musí řešit mnoho problémů především v souvislosti s velkou imigrační vlnou ze zemí bývalého Sovětského svazu. Po více než dvaceti letech je však jasné, že integrace těchto nových členů proběhla velice úspěšně a v Německu již vyrostla nová generace, která posílila řady židovských obcí, a to třeba i v bývalé NDR. Přesto se však podle statistiky do židovského života za-

pojila jen asi polovina nově příchozích. I tak žije dnes v Německu čtvrtá nejpočetnější židovská komunita s více než 120 tisíci lidmi. A to se nepočítá dnešní popularita Berlína, kde se údajně usazuje spousta mladých, především Izraelců.

CENA PRO NIKOLAUSE SCHNEIDERA

Snaha o co nejpěstřejší program konference se nakonec ukázala jako trochu kontraproduktivní. Přednášky a panelové diskuse totiž probíhaly paralelně a bylo jich příliš mnoho. Jak podotkl jeden z přednášejících: „Na většinu seminářů bych rád šel, mimo toho, kde vystupuji já...“ Mnoho přednášejících se vracelo k nedávné diskusi, která hýbala německou mediální a politickou scénou. Začala zcela nevinně, když se nepodařil jeden banální chirurgický zákrok – muslimská rodina nechala obřezat svého dospívajícího syna a nastaly zdravotní komplikace, na které matka veřejně upozornila. Z toho se rozběhla obrovská kampaň, která vyústila až v pokusy o zákaz obřízky. Stejně jako v případě obdobné hysterie kolem zákazu rituální porážky, i zde se většina veřejného mínění nakonec jednoznačně vyslovila pro přednostní právo praktikování víry. Svou význačnou roli tu sehrálo nejen mnoho německých politiků v čele s kancléřkou Angelou Merkelovou, ale i další významné osobnosti. Jednou z nejvýraznějších byl také Nikolaus Schneider, předseda Rady Evangelické církve v Německu. Respektovaný teolog a filosof se na veřejnosti vždy velmi angažoval ve věcech, týkajících se židovské komunity, je také jedním z těch, kdo se dlouhodobě věnují mezináboženskému dialogu a smíření mezi židy a křesťany. Bylo proto zcela logické, že se stal laureátem letošní Ceny Lea Baecka. Jedná se o prestižní ocenění, které nese jméno světoznámého rabína a myslitele, vězněného v koncentračním táboře v Terezíně. V minulosti jej získali mnozí němečtí prezidenti a státníci od Richarda von Weizsäckera po Helmuta Kohla.

Sjezd ústřední rady byl v mnohém poučný. Volání po jednotě přichází v době, kterou mnozí přirovnávají k třicátým létům minulého století. I nacisté chtěli zakázat obřízku a rituální porážku. Jak zdůraznil jeden z řečníků, prezident EJC Moše Kantor, v takové situaci bychom měli táhnout za jeden provaz a být připraveni. Jsme?

TOMÁŠ KRAUS

BEŠALACH (2M 10,1–13,16)

A Mirjam předzpěvovala: „Zpívejte Hospodinu, je nade vším, koně i s posádkou do moře hodil!“ (2M 15,21)

Rozdělení Rákosového moře byl zážrak, jímž vyvrcholilo deset morových ran a jenž neodvolatelně potvrdil postavení Hebrejců jako svobodného národa. Egypťané je hnali do pouště, doufajíc, že své bývalé otroky donutí k návratu; ale Mojžíš napřáhl ruku nad moře, Hospodin zadržel vody a Izraelité prošli suchou nohou mořským korytem.

Egypťané ovšem v pronásledování neustali, Mojžíš napřáhl ruku podruhé a vody se navrátily a zalily egyptské jezdecktvo a vozy. Izraelité se tedy nacházeli uprostřed moře, ale na souši, zatímco Egypťané se topili na břehu.

„Tedy zapějí Moše a synové Jisraele tuto píseň a řeknou: Hospodinu zpívát budu, je nade vším, koně i s posádkou do moře hodil!“ (2M 15,1)

Na závěr toho mužského pajánu na Hospodina a jeho divy zaznamenává Bible to, co dělají na scéně ženy: „A prorokyně Mirjam, Aharonova sestra, vzala do ruky bubínek, a všechny ženy vyšly za ní s bubínky a v tanci. A Mirjam předzpěvovala: Zpívejte Hospodinu, je nade vším, koně i s posádkou do moře hodil!“ (2M 15, 20–21)

Je zřejmé, že Mojžíš a Mirjam zpívali tutéž dlouhou píseň, ačkoli z ženského zpěvu opakuje Bible jen první verš. Velký helénistický filosof Philo Judaeus (20 př. o. l.–50. o. l.) navrhuje, že ženy a muži zpívali společně. Raši cituje Mechiltu a vykládá verše takto: „Mojžíš předzpěvoval píseň mužům, on zpíval a oni po něm opakovali, Mirjam předzpěvovala píseň ženám (a ony po ní opakovaly, neboť je psáno „zpívejte“).“ Malbim (rabín Meir Lejbuš Weiser, 1809–1879) dodává, že „ženy prohlásily, že toto vše (záchrana z Egypta) se stalo díky nim (Mirjam a princezna Batja zachránily Mojžíše, Šifra a Pua se postavily na odpor faraonovi). Proto chtěly zpívat odděleně, neboť měly na zázracích takový podíl.“ Rabi Samson Raphael Hirsch se domnívá, že zpívali spolu, přičemž muži se zpěvem začali a ženy odpovídaly a píseň opakovaly. Zdůrazňuje, že ženský zpěv byl stejně významný jako mužský.

Na popisu tohoto biblického výjevu a jeho nesčetných komentářích je nejpozoruhodnější, že v tomto případě nikoho nezajímá *kol iša*, zákaz poslouchat žen-

SIDRY PRO TENTO MĚSÍC

Přijdu k tobě ve sloupu mračna... Kresba Mark Podwal.

ský zpěv, neboť „ženský hlas vzbuzuje sexuální touhu“ (B. T. Brachot 24a). Vždyt izraelské noviny se plní debatami o pobožných vojácích, kteří odpochovali z vojenských ceremonií, když zaslechli, jak zpívají vojačky. Jeden vedoucí ješivy chesder (v níž muži plní vojenskou službu a současně studují) prohlásil, že člověk nesmí poslouchat ženský zpěv, i kdyby právě umíral (je pravda, že později uznal, že tohle kapku přehnal).

Když studujeme prameny *kol iša* a komentáře rabínských mudrců, zdá se, že událost u Rákosového moře je mnohem směrodatnější než přístup zmíněného vedoucího ješivy. Je důležité vědět, že talmudská pasáž o „ženském hlasu jako stimulu sexuální touhy“ byla napsána v souvislosti s udržením soustředění při pronášení modlitby Šema.

Rav Chaj Gaon, Rabejnu Hannanel a rabi Eliezer ben Joel Halevi, tihle všichni se omezují na to, že muž nesmí poslouchat ženský zpěv jen tehdy, když právě pronáší Šema. Totéž ustanovuje v *Šulchan aruchu* rav Josef Karo. Ale Chatam Sofer zakazuje poslouchat ženu, jak zpívá, bez ohledu na recitaci Šema a řada pozdějších rabínů si myslí totéž.

Nevím o žádném halachistovi, který by dovolil poslouchat ženy zpívající sexuálně podbízivé písně, já bych takový druh písní zakázal i mužům (*kol iš*). Současnější rozhodnutí učinili rabi Jechiel Weinberg (1884–1966), který dovoluje mužům a ženám zpívat společně v náboženských mládežnických skupinách, nebo zeť Chatama Sofera, známý jako Chatan Sofer, který ustanovil, že je možné, aby několik hlasů zpívalo sborem, neboť „jestliže dva hlasy pějí společně, není možné jednotlivý hlas rozlišit“.

Tudíž ženy zpívající u moře skutečně nikomu nevadily – jednalo se o píseň naplněnou svatostí a zpívanou naráz mnoha hlasy.

JITRO (2M 18,1–20,23)

A Hospodin ... řekl Mošemu: „Hled, přijdu k tobě ve sloupu mračna, aby lid slyšel, až s tebou budu mluvit, a uvěřili navěky také v tebe.“ (2M 19,9)

Nejzávažnější ze všech biblických událostí, která převyšuje deset morových ran, rozdělení Rákosového moře a snad i samotné stvoření světa, bylo zjevení na Sinaji. Tehdy se Hospodin Mojžíšovi přiblížil „ve sloupu mračna“ a zjevil mu deset přikázání a ještě mnohem víc: podle rabejnu Sadji Gaona zahrnovalo zjevení 613 přikázání; podle Cviho Hirsche Chajese třináct hermeneutických principů výkladu Bible a podle první mišny v *Avot* korpus ústního zákona.

Co se vlastně stalo? Vyjadřoval se Bůh ve slovech, která slyšeli Židé na úpatí hory? Měl Hospodin hlas v tělesném smyslu – tedy cosi jako hrtan, v němž se tvoří zvuk? Nebo Mojžíšův „aktivní intelekt“ splynul s Hospodinovým aktivním intelektem a Mojžíš tak dokázal pochopit a sdělit celému společenství to, co si Bůh přál? Tak to alespoň tvrdí Maimonides ve svém *Průvodci váhajících*. Jedinou věc, již můžeme říct určitě, je, že díky sinajskému zjevení se z unavené a malomyslné skupiny hebrejských otroků stal zázrakem národ, opojený Tórou a Hospodinem. Tento národ se oddal přesně určenému morálnímu zákonu, jež dodržuje dodnes a nevyměnil ho za žádné jiné učení ani filozofii. Lze ale vůbec nějak popsat onu neuvěřitelnou a osudovou zkušenost? Rád bych citoval z komentáře k naší sidře Jitro, který napsal rabi Mordechaj Josef Lerner (1801–1854), slavný izbický rabín ve svém mistrovském díle *Mej hašiloach*.

Izbický rebe vysvětluje, že zatímco první z deseti přikázání začíná „Já, Hospodin, jsem tvůj Bůh“, pro výraz Já není použito obvyklé „Ani“. Hebrejské slovo „Anochi“, které vidíme místo něj, lze číst také jako „Já jsem jako Hospodin, tvůj Bůh“. Pokud by bylo jednoduše řečeno „Jsem Hospodin, tvůj Bůh“, mohli bychom dovozovat, že Hospodin na Sinaji skutečně zjevil naprostý základ své existence, a mohli bychom vyloučit možnost jakéhokoli dalšího výkladu Jeho slov. Ovšem slovo „Anochi“ – „Jsem jako Hospodin, tvůj Bůh“ – naznačuje, že naše chápání zjevení není úplné; jen přibližně se podobá totálnímu světlu, které je nám postupně a neustále zjevováno.

Izbický rabín dále tvrdí, že hned následující verš, jenž zakazuje modlářské ryté obrazy, je tu proto, aby zabránil jakýmkoli projevům božského, které by byly tvarovány podle specifických a přesných rozměrů, byly by dokonalé a úplné. K člověku se nesmí dostat žádné Boží vyjádření ve stálé a neměnné formě. Cokoli takového se musí považovat za modlářství.

Vše, co lze říci o zjevení, musí obsahovat skutečnost, že se jednalo o záležitost nejasnou, neurčitou, s otevřeným koncem. Zůstalo nám jen deset průzračně srozumitelných přikázání. Mnohem víc než nám bylo zjeveno, muselo zůstat zahaleno mrakem.

Takový je pravý smysl Božího jména, Jména, které se nečte tak, jak je psáno, které nikdy nebylo zcela zjeveno. Takové je jméno, které Hospodin sdělí Mojžíšovi, aby je řekl Židům: „Budu tím, jímž budu.“ (2M 3,14)

To je mnohem více platonický Bůh vznikání, stínů v jeskyni, které se neustále přibližují ideálním formám skutečnosti, jež zůstává mimo lidské chápání, než trvalý aristotelský Hybatel stvoření.

Takové je zjevení: s otevřeným koncem, ponechávající místo pro dějiny, pro lidský příspěvek, pro věčný dialog mezi „Božím obrazem“ v každém člověku a Božími slovy, která k nám sestoupila z nebeských sfér. Taková je Tóra: obrysy jejích písmen nám sice byly dány kdysi dávno na Sinaji, k jejímu skutečnému porozumění se však v každém pokolení musíme dopracovat sami.

(Z komentářů rabína Šlomo Riskina vybrala a přeložila A. Marxová. Biblické citáty jsou převzaty z překladu rabína E. Sidona.)

BOHOSLUŽBY v pražských synagogách – leden 2014

Staronová synagoga

2. 1.	čtvrtek	Roš chodeš švat	
3. 1.	pátek	večerní bohoslužba	15.54 hodin
4. 1.	sobota	Bo 2M 10,1–13,16 hf: Jr 46,13–28 mincha konec šabatu	15.40 hodin 17.10 hodin
10. 1.	pátek	večerní bohoslužba	16.03 hodin
11. 1.	sobota	ŠABAT ŠIRA BEŠALACH 2M 13,17–17,16 hf: 1Sd 4,4–5,31 mincha konec šabatu	15.50 hodin 17.18 hodin
15. 1.	středa	předvečer Tu bišvat	
16. 1.	čtvrtek	TU BIŠVAT	
17. 1.	pátek	večerní bohoslužba	16.13 hodin
18. 1.	sobota	JITRO 2M 18,1–20,23 hf: Iz 6,1–7,6; 9,5–6 mincha konec šabatu	16.00 hodin 17.27 hodin
24. 1.	pátek	večerní bohoslužba	16.24 hodin
25. 1.	sobota	MISPATIM 2M 21,–24,18 hf: Jr 34,8–22; 33,25–26 mincha konec šabatu	16.10 hodin 17.37 hodin
27. 1.	pondělí	Den památky obětí holokaustu a předcházení zločinům proti lidskosti (výročí osvobození koncentračního tábora Osvětim 27. 1. 1945).	
31. 1.	pátek	1. den Roš chodeš adar I. večerní bohoslužba	16.36 hodin
1. 2.	sobota	ŠABAT ROŠ CHODEŠ TRUMA 2M 25,1–27,19 mf: 4M 28,9–15 hf: Iz 66,1–24 mincha konec šabatu	16.20 hodin 17.48 hodin

V sobotu šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Každý všední den maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.

Vysoká synagoga

Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,

mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.

V sobotu mincha (odpolední modlitba) od 13.30 hodin.

Jeruzalémská synagoga

Bohoslužby se konají každou sobotu od 8.50 hodin.

Páteční večerní bohoslužby zde budou 3. 1. v 15.50 hodin

a 17. 1. v 16.10 hodin.

Vyjma uvedených se zde večerní bohoslužby nekonají.

Bejt Simcha

Kabalat šabat každý pátek od 18.00 hodin.

ABY IZRAELI ROZUMĚLI

Rozhovor s izraelským velvyslancem v ČR Garym Korenem

Foto archiv.

Již půl roku působí v České republice nový velvyslanec Státu Izrael GARY KOREN. Narodil se roku 1959 v lotyšské Rize, v roce 1973 odjel s rodiči do Izraele. Vystudoval ekonomii a mezinárodní vztahy na Hebrejské univerzitě, poté politologii a národně bezpečnostní studia na Univerzitě v Haifě. Od roku 1986 pracuje na izraelském ministerstvu zahraničních věcí – nejprve jako kadet, poté ve funkci tajemníka na velvyslanectvích v Malawi (v letech 1989–1991), v Moskvě (1991–1993), jako poradce při stálé misi OSN v Ženevě (1996–1999) a jako velvyslanec v Litvě a Lotyšsku (2003–2006). V letech 2006–2013 působil jako ředitel euroasijského odboru a pak ředitel koordinačního odboru izraelského ministerstva zahraničí.

Pane velvyslanče, jak složité bylo za komunismu vycestovat z Rigy do Izraele?

Začnu zeširoka. Moji rodiče se do Lotyšska dostali až po válce, kdy došlo k obrovskému přesunu lidí z nejrůznějších končin Sovětského svazu. Před válkou žili v Rumunsku, tatínek pocházel z Černovic, tedy města, které bylo před válkou součástí Rakouska-Uherska, maminka z menšího rumunského města, které je dnes také součástí Ukrajiny. Po válce se dostali do Rigy a chtěli odejít do Izraele. Nebyli nějak aktivní sionisté, ale nám dětem toužili poskytnout lepší bu-

doucnost než život v konglomerátu nazývaném Sovětský svaz. Smýšleli podobně jako spousta dalších Židů. Ale nešlo do tak snadno – nedostali povolení, pak jednoho bratra odvedli na vojnu, tak se čekalo, až se vrátí. Dočkali se až roku 1973, kdy stoupal tlak Američanů na dodržování lidských práv, a odjela první velká vlna alija ze SSSR. Mezi těmi asi 70 tisíci šťastlivci jsme se ocitli i my. Ale Riga je krásné město, docela se mi po ní stýskalo a přál jsem si, abych se tam ještě někdy podíval.

Bylo vám tehdy 13 let. Jak rychle jste se sžil s novou zemí?

Já celkem bez problémů, horší to měli rodiče. Když už nejste nejmladší (jim bylo přes padesát) a nemáte opravdu dobrou a potřebnou profesi, na nové si těžko zvykáte. A to i v takové zemi, jako je Izrael, který má dobrý systém sociální pomoci pro nové přistěhovalce. Já si zvykl, nejtěžší bylo naučit se hebrejsky, v Rize k tomu nebyla příležitost. Zařadili mě do zemědělské školy v Ajanot u Javne, byla tam spousta lidí z celého světa v mém věku, ze Sovětského svazu, z Ameriky, z Argentiny, z Evropy. Škola vznikla dávno před založením Státu Izrael a byla a je skvělá, strávil jsem tam rok a půl. Trhali jsme pomeranče a grapefruity, a nejenže jsem se tam naučil hebrejsky, ale seznámil jsem se i s nejlepšími kamarády, které mám dodnes.

Proč jste se rozhodl pro práci diplomata? A jak oblíbená je tahle profese v Izraeli?

Nejprve jsem si nebyl úplně jistý. Do studoval jsem univerzitu, začal jsem studovat další, mezinárodní vztahy, což mě bavilo, a tak jsem se rozhodl zkusit, zda by mě vzali na ministerstvo zahraničí. Asi to mám po tátovi – on byl v Sovětském svazu úplně posedlý tím, jak poslouchal zahraniční rádio. Poslouchal Svobodnou Evropu, Hlas Ameriky, izraelskou stanici Kol Jisrael a já poslouchal všechny ty zprávy ze světa s ním.

Zda je diplomatická práce populární? Snad ano. Každý rok se u nás na ministerstvo hlásí asi dva tisíce mladých lidí. Vezmou jich dvacet. Pak následuje výcvik, který je poměrně obtížný, ne každý ho zvládne. Dále pracujeme rok na ministerstvu jako kadeti a pak se nás nikdo na nic neptá a jsme vysláni do zahraničí. První mise bývá do nějaké hodně vzdálené a hodně obtížné země.

Vás poslali do Malawi.

Vůbec jsem o tom státě nic nevěděl, jen že je v Africe. Vždycky je lepší začínat někde, kde až tak nezáleží na tom, když uděláte nějakou začátečnickou chybu. A v tvrdých podmínkách se hodně naučíte. Nakonec se mi v Malawi líbilo, je tam krásná příroda, teplo, přátelší lidé. Hlavní problém byly nemoci – malárie a další tropické choroby. Byl jsem tam s manželkou a dvouletým synkem a báli jsme se, že onemocní. Hladem jsme netrpěli, ale když jste vstoupili do obchodu, bylo to jako doma v Rusku. Pět nebo šest věcí a tím to skončilo. Hodně arašídového másla, chleba, brambory.

Jak významné byly vztahy mezi Malawi a Izraelem?

Nijak zvlášť. Ale vtip byl v něčem jiném: po šestidenní válce s námi řada států, a hlavně afrických států, přerušila kvůli arabskému nátlaku diplomatické vztahy. A ty, co to neudělaly v roce 1967, to udělaly v roce 1973, po jomkipurové válce. Jel jsem do Afriky roku 1989 a tehdy s námi „mluvilo“ asi čtyři nebo pět afrických států z dvaapadesáti – a Malawi bylo jedním z nich. Proto jsme tam měli ambasádu. Vážili jsme ji jejich prozápadního a proizraelského přístupu.

V Malawi žije zhruba tolik lidí jako v České republice a během občanské války v Mosambiku tam přibylo milion a půl uprchlíků. Pobýval tam vysoký komisař OSN pro uprchlíky, snažili jsme se pomáhat. Největší pomoc, kterou tam Izrael poskytuje, je výcvik zdravotníků a zemědělských pracovníků. Každoročně jich u nás pobývají stovky a naši odborníci jezdí do Malawi a učí místní. Izraelští lékaři tam létají operovat oči: lidé tam často oslep-

nou a přitom jim pomůže poměrně snadná operace očního zákalu.

Z Malawi jste pak odjel do Moskvy.

Ano, ještě když jsem byl v Africe, zahájili v Izraeli jednání s Rusy. Bylo to už za Gorbačova, nastala glasnost, perestrojka, najednou s námi Rusové začali mluvit, povolili nám nejprve konzulát, pak ambasádu, která byla zpočátku umístěna na nizozemském velvyslanectví. Pozvali mě tam, protože jsem mluvil rusky, což bylo tehdy ještě vzácné. Byla to neuvěřitelně převratná doba, rozpuštění Sovětského svazu, Jelcinova vláda, masová alija ruských Židů... Cestoval jsem po celém Rusku, jel jsem i do Birobidžanu. Můj první osobní příspěvek novým pořádkům byl, že jsme dovedli k podpisu dohodu o letecké dopravě ze Sovětského svazu do Izraele – předtím létal El Al z Vídně, z Budapešti, z Varšavy i z Prahy, do Moskvy ale nesměl. Roku 1994 jsme připravili dohodu o obchodní a hospodářské spolupráci s Ruskou federací. Do Moskvy pak přijel Jicchak Rabin a podepsal ji. Byly to neuvěřitelné časy, člověk cítil z práce ohromné uspokojení.

A jak se rozvíjejí vztahy s Litvou a Lotyšskem?

Ty jsou velmi dobré, v lecčems připomínají vztahy česko-izraelské. Jako by se malé země, které žily dlouho v nesvobodě, přitahovaly, cítily, že je dobré spolupracovat. Jsou tu také historické pocity, tradiční odpor k Rusům. Tím, že Rusové stáli na straně Arabů proti Izraeli, mají tyto země blízko k nám, k malé zemi, která chce žít v pokoji.

Když jsem pracoval v Lotyšsku a Litvě, obě země se tehdy připravovaly na vstup do Evropské unie; jako členské státy EU byly pro Izrael ještě zajímavější.

Jsou tam aktivní židovské obce?

Ano, jsou velké asi jako ta česká, protože naprostá většina tamějších Židů zahynula během holokaustu. Proběhly tam restituce, které umožnily židovským obcím rozvoj a nezávislost na státu, je tam řada židovských muzeí a muzeí holokaustu.

Státní úřady židovské obce podporují, byl zahájen i výzkum, který zjišťuje, do jaké míry místní lidé Němcům pomáhali. Neříkám, že tenhle proces se všem líbí, ale alespoň někteří se snaží. Ta snaha byla za mého působení vidět.

Hlavním problémem zůstávají restituce, které nejsou uzavřené. V Lotyšsku i Litvě mohli restituovat soukromníci i lidé, kteří emigrovali, ale museli prokázat, že dříve byli občany těchto zemí. S majetkem obcí je to složitější. Byly vydány hlavně památky. Největší problém je s majetkem, který patřil lidem, kteří zahynuli, a neexistuje nikdo, kdo by ho převzal, žádní dědicové. Komunity proto žádaly, aby z takto nenavráceného majetku byl založen nějaký státní fond, z něhož by byla financována sociální pomoc židovským komunitám, opravy památek, provoz muzeí a údržba stovek židovských hřbitovů. Ty se zachovaly u každého bývalého štetlu, jsou rozesety po celé zemi a většinou jsou ve velmi špatném stavu. O hřbitovy se starají místní obce a částečně lidé v zahraničí, jejichž předkové odsud pocházeli a měli to štěstí, že přežili nebo včas uprchli a dnes žijí v Izraeli nebo na Západě. Vyberou peníze, najdou někoho místního, platí mu, nechají umístit pamětní desku. Dělají nezištně velký kus práce.

Vybral jste si Prahu, nebo to byla souhra náhod?

Chtěl jsem do Prahy, na tohle místo se hlásilo třicet lidí, jsem hrdý, že vybrali mě. Po Rize jsem chtěl pobýt doma, kvůli svým rodičům, sourozencům, kvůli synovi a dceři, kteří museli na vojnu, kvůli přátelům. Víte, je zajímavé a pěkné žít v zahraničí, ale druhá strana mince je ta, že postrádáte své blízké a kamarády, něco vám chybí, o hodně přicházíte. Teď už máme děti velké, mají své životy, manželka má v Izraeli dobrou práci, je mluvčí izraelského soudního dvora, takže jsme se dohodli na kompromisu: pojedou sám, ale budu v Evropě, ona zůstane doma a budeme za sebou jezdit. A jak by dojížděla někam do Pekingu a já za ní? Váhal jsem mezi Athénami, Kodaní a Prahou, a jak vidíte, Praha vyhrála. S Českou republikou máme opravdu

skvělé vztahy, především za posledních deset se nesmírně osvědčily, Praha je pro nás důležité politické centrum. A je to nádherné město.

Nemohu se nezeptat na nedávno uzavřenou dohodu s Íránem o zmírnění sankcí výměnou za omezení jaderného programu. Izrael je jejím velkým kritikem. Převažuje mezi Izraelci tento záporný postoj?

Názory se samozřejmě různí, někteří říkají, je to dočasná dohoda, za pokus to stojí. Jiní tvrdí, že Írán podmínky stejně nedodrží, že ta smlouva není řešením, ale alespoň ukáže, jak se věci mají. Oficiální stanovisko, které sdílím i já, je jiné. Smlouvu pokládáme za naprosto špatnou.

Nevěříme Íránu, každý si může zjistit, kolikrát už jeho představitelé kvůli atomu jednali nečestně, tajně, kolikrát podváděli. Sankce právě začaly působit, kdyby trvaly ještě pár měsíců, Írán by byl v opravdu špatné hospodářské situaci. Nechceme, aby trpěli nevinní lidé, ale v případě, že ekonomika kolabuje, začnou se všichni ptát na přirozenou věc: proč se v takové době investují miliardy dolarů do rozvoje atomové energie? I kdyby to byla mírová energie – nač země, kde na každém kroku teče nafta, potřebuje jadernou energii?! Snad někdy v daleké budoucnosti...

Je nám líto, že takhle přišly sankce nazmar, kdyby působily ještě půl roku, rok, režim by se ocitl na kolenou, pak by se s ním dalo jednat. V současné době se zahraniční společnosti, západní i ruské, perou o to, aby dostaly zakázky v Íránu, takže jim tu cestu k bombě ještě vydláždí. Až příliš to připomíná konec 30. let a mnichovskou dohodu. Nerad to opakuji, ale je to tak. Churchill tehdy řekl, že má-li člověk na vybranou mezi hanbou a válkou a vybere si hanbu, skončí to hanbou i válkou. Proč tak nevypočitatelná země, jako je Írán, vůbec potřebuje plutonium? Proč potřebuje obohacovat uran? Země s mírovým atomovým programem taková zařízení nemají, ani Česká republika ne, palivo lze dovézt ze zahraničí. Jednáme s radikálním režimem, který podporuje terorismus, a jako nejlepší řešení

(pokračování na str. 11)

ÚSPECH SÚČASNÉHO SLOVENSKÉHO FAŠIZMU

V Banskobystrickom kraji zvíťazil obdivovateľ Hlinku a Tisa

V novembri 2013 zažilo Slovensko volebný šok. V druhom kole župných volieb v Banskobystrickom kraji porazil líder fašistickej Slovenskej pospolitosti Marián Kotleba vládneho nominanta strany Smer – Sociálna demokracia Vladimíra Maňku a získal post predsedu vyššieho územného celku. Svoj hlas mu odovzdalo viac ako 71 tisíc občanov (55,5 % platných hlasov). Pripomeňme si minulosť najznámejšieho predstaviteľa súčasného slovenského neofašizmu, ktorý sa stal známym ako „vodca“ (oficiálny titul) Slovenskej pospolitosti.

VZORY: HLINKA A TISO

Slovenská pospolitost (SP) sa verejnosti predstavila roku 2003, keď bola zaregistrovaná na Ministerstve vnútra SR. Od tých čias sa jej príslušníci opakovane objavovali v uniformách nápadne podobných uniformám Hlinkovej gardy. Zdravia sa gardistickým pozdravom „Na stráž“, opakujú dobové heslá Ľudákov z obdobia Slovenskej republiky 1939–45, Slovenské národné povstanie považujú za zločinný puč, jeho aktérov za vrahov. Na verejnosti kričia na slávu prezidentovi J. Tisovi a ďalším prominentom Slovenského štátu. Broja proti Židom, v menšej miere proti Maďarom a ich najčastejšou agendou je boj proti „cigánskej kriminalite“. Odmietajú Európsku úniu a Severoatlantický pakt (NATO), ktorého členom je aj Slovensko. Na čele SP stojí (respektíve stál) 36 ročný Mgr. Marián Kotleba (1977). SP fungovala ako politická strana od 18. januára 2005, kedy bola zaregistrovaná, až do 1. marca 2006, kedy Najvyšší súd Slovenskej republiky túto stranu rozpustil s odôvodnením, že jej politická činnosť je v rozpore s ústavou. V súčasnosti pôsobí SP vo forme občianskeho združenia. Je to prvý a zatiaľ jediný prípad na Slovensku, keď najvyšší súd rozpustil politickú stranu. „Vodca“ M. Kotleba sa neskôr stal lídrom Ludovej strany Naše Slovensko, za ktorú kandidoval v parlamentných aj komunálnych voľbách.

Kotleba za svoj politický vzor považuje A. Hlinku a prezidenta J. Tisa, prípadne ďalších pohlavárov fašizmu. Hovorí to, čo jeho voliči chcú počuť, nezaujima

ho realizovateľnosť jeho sľubov. Politici ho nebrali vážne, ale na jeho stranu sa priklonilo mnoho voličov frustrovaných vysokou mierou nezamestnanosti, sociálnymi problémami a dlhodobou neriešenou problematikou spoluzitia majority s Rómami.

ANTISEMITSKÝ PROGRAM

Politický program Slovenskej pospolitosti je výrazne antisemitský. Komentári, ktorí opakovane diskutujú a analyzujú Kotlebové vyhlásenia na adresu „cigánskych parazitov“, si v menšej miere všimajú skutočnosť, že ideológia SP je založená na nenávisti k Židom. Na internetových stránkach SP môžeme čítať výber kníh odporúčaných pre ich členov. Väčšina týchto kníh sú dobre známe, priam klasické diela antisemitizmu, ako *Protokoly sionských mudrcov*, M. Dolejšiho *Prevrat 1989 alebo História sa opakuje*, *Genéza Sionizmu* od Karela Halbicha, *Kdo skutočne rídí islám* od J. Rothkranza, knihy na Slovensku žijúceho palestínskeho spisovateľa Nidala Saleha plné antisemitizmu a iné. Podobne ako nacisti, aj členovia SP vidia v pozadí všetkého čo kritizujú svetové sionistické sprisahanie. Noviny, ktoré sa im nepáčia, označujú za sionistické (pochopiteľne bez ohľadu na identitu ich vlastníka a redaktorov). Obzvlášť výrazná je podoba SP a nacizmu pri deklarovaní predstavy o kolektívnej zodpovednosti „sionistov“ za reálne alebo imaginárne akty, ktoré členovia SP kritizujú (pozri vyhlásenie SP zo 7. septembra 2005).

Kotleba sa v minulosti (2004) vyjadril k deportáciám Židov zo Slovenska v období Slovenského štátu. Podľa neho sa jednalo o „optimálne riešenie židovskej otázky“. O povojnovom norimberskom procese s nacistami sa vyjadril ako o „najväčšom podvode minulého storočia“. Citujem z ďalšieho prejavu (Sme, 24. marca, 2005): na záver stretnutia dali organizátori slovo vodcovi Slovenskej pospolitosti, ktorý „vzval na boj proti sionistickej snahe o svetovládnu a prítomným pripomenul, že Slováci sa

nikomu za Slovenský štát nemusia ospravedlňovať, ale naopak, majú byť hrdí na všetkých, ktorí sa o Slovenský štát zaslúžili“. Prejavy Kotlebu sú plné antisemitských poznámok.

Na zhromaždeniach k 14. marcu vykrikuje, že sa „musíme zbaviť žltého nebezpečenstva z Kozej“ (sídlo ÚZ ŽNO), na inom zhromaždení (v roce 2004) uvidel antisemitské texty Ľudovíta Štúra s komentárom: „Štúr o týchto diabloch v ľudskej koži povedal...“ Na dokreslenie pridávam informáciu z Wikipédie: Slovenská pospolitost spolupracuje na medzinárodnej scéne so stranami: Noua Dreaptă (Rumunsko), Dělnická strana (ČR), Dělnická strana sociální spravedlnosti (ČR), Nationaldemokratische Partei Deutschlands (Nemecko).

PREČO?

Pod volebný výsledok kotlebovcov, ktorý dnes šokuje Slovensko aj zahraničie, sa podpísalo všeobecné znechutenie z činnosti všetkých politických strán, bez ohľadu na ich politické zafarbenie. Nemalú rolu pri politickom etablovaní fašizmu na Slovensku zohral postoj celej slovenskej spoločnosti (a obzvlášť štátnych orgánov) k historickej reflexii obdobia fašizmu. Slovensko, slovenskí vzdelanci nezvládli reflexiu svojej vlastnej minulosti. Dvadsať rokov sa masíruje verejná mienka smerom k pozitívnemu vnímaniu Slovenského štátu a jeho pohlavárov, dvadsať rokov produkuje Matica Slovenská a ďalšie organizácie svoje príspevky k zľahčovaniu a relativizovaniu zločinov fašizmu, ostrakizuje sa proti-fašistická rezistencia, stavajú sa pamätníky vodcovi a prezidentovi Tisovi (v SR jestvuje minimálne šesť pamätných artefaktov venovaných Tisovi (busty, tabule, ulica). Vyzdvihujú sa kontroverzné osobnosti sympatizujúce s nacizmom a fašizmom (J. Vojtaššák, J. Ferienčík, F. Ďurčanský). Pod rúškom „historického výskumu“ sa publikujú oslavné diela glorifikujúce pohlavárov fašizmu. Inštitúcia, ako je Ústav pamäti národa, ktorá má zákonnú povinnosť skúmať zločiny totalitných režimov, sa pokúša udeliť pri príležitosti 17. novembra (!) cenu za vedecký prínos Františkovi Vnukovi, ktorý je známy ako zapálený apologet Slovenského štátu. V ÚPN pracuje viacero historikov sympatizujúcich so Slovenským štátom

a s názormi SP. Jestvujú aj personálne prepojenia medzi uvedenými inštitúciami a SP, ktorá (rovnako ako nacisti) má aj svoje intelektuálne zázemie a dostáva kvalitné právne poradenstvo. Najznámejším prípadom prepojenia SP a ÚPN je osoba Petra Mulíka, ktorý je blízky Ivanovi Petranskému a je (aj v súčasnosti) členom redakčnej rady časopisu Pamäť národa. Nemožno sa však čudovať, že ÚPN je výrazne ľudáckou ustanovizňou, keď pri parlamentnom rozhodovaní o osobe predsedu Správnej rady ÚPN (vo februári 2013) vládnuca strana Smer SD stiahla vlastného kandidáta Juraja Kalinu z kandidátky na základe zistenia, že nemá pozitívny vzťah k Slovenskému štátu a Tisovi.

SLÚBIL VYRIEŠIŤ PROBLÉMY

Slovenskí neofašisti majú nemalú mieru sympatií zo strany rôznych inštitúcií aj jednotlivcov. Kotleba bol sedemkrát trestne stíhaný, ale právoplatne ho odsúdili len raz (jednalo sa o dopravnú nehodu).

Mgr. Marián Kotleba (vlevo). Foto archív autora.

Viaceré zadržania Kotlebu zo strany polície mali vždy krátkodobý charakter, po vypočutí ho prepustili.

Po viac ako dvadsiatich rokoch takého to vývoja vzniká v spoločnosti synergetický efekt, kotlebovci, ako jednoznační stúpenci slovenského fašizmu, sa hlásia, že vyriešia sociálne a iné problémy trápiace ľudí. Kritizujú etablované politické strany, ktoré majú kopy masla na hlave a sú zdrojom všeobecného sklamanie. Volebná účasť v novembrových župných voľbách sa pohybovala okolo 20 percent voličov. Mnohí voliči, ktorí predsa prišli voliť, odovzdali svoj hlas novému vodcovi, ktorý slúbil vyriešiť ich problémy. Uverili mu, rovnako ako pred 80 rokmi uverili nemeckí voliči inému vodcovi.

Z uvedeného je zrejma paralela medzi Slovenskou pospolitosťou a nacistami.

Zároveň sa dá s vysokou mierou pravdepodobnosti predpovedať, že zo strany Kotlebu môžeme v počiatočnej fáze preberania moci očakávať vyhlásenia, podobné tým, ktorými sa Hitler po voľbách v roku 1933 snažil ukladiť znepokojenú domácu aj zahraničnú verejnosť („slušní Židia sa nemajú v Nemecku čoho obávať“). Medzi konaním Hitlera a Kotlebu je niekedy nápadná paralela v detailoch.

Kotleba rovnako ako Hitler odložil po svojom víťazstve typickú „gardistickú“ uniformu a zjavil sa v televíznom štúdiu slušne oblečený. Hovoril bez negatívnych emócií, snažil sa získať (a aj získal) sympatie mnohých divákov. Napriek tejto zmene oblečenia a tónu však platí, že miera ohrozenia slovenských Židov bude priamo úmerná politickej moci a vplyvu Slovenskej pospolitosti, respektíve Ludovej strany – Naše Slovensko. Treba si jasne uvedomiť, že žijeme v krajine, kde sa výrazne fašistický politik presadil do vysokej politickej funkcie, a je možné, že jeho vplyv a vplyv jeho strany bude narastať. Ako reakciu na tieto skutočnosti si viem predstaviť len individuálne riešenia jednotlivých osôb, respektíve rodín. Nedokážem si predstaviť, ako zastaviť tento hnedý mor, je to produkt toho, pred čím slovenská spoločnosť 20 rokov

zavárala oči, alebo to dokonca podporovala. Situácia je o to vážnejšia, že fenomeny podobné Kotlebovi sa objavujú vo viacerých krajinách Európy.

Netrúfam si vysloviť výzvu na odchod zo Slovenska, ale nazdávam sa, že každý mladý človek hlásiaci sa k židovstvu si po novembrových župných voľbách otázku emigrácie zo Slovenska musí postaviť.

REAKCIE

Reakcie tlače na Kotlebov úspech už týždne zaplňajú novinové strany. Denník Sme z 25. novembra 2013 vyšiel s hlavným titulom „Vo voľbách prehrali všetci“. Najviac hlasov získal Kotleba v okresoch Brezno, Revúca a Jelšava. Sú to lokality s vysokou hustotou rómskej populácie. Viacerí komentátori vy-

jadrili sklamanie nad tým, že Kotleba bol vysoko úspešný aj v lokalitách, ktoré sa výrazne spájajú s protifašistickou rezistenciou.

Na druhej strane komentáre zdôrazňujú, že nie je jednoznačná korelácia medzi hustotou rómskeho obyvateľstva a volebným úspechom Kotlebovej Ludovej strany – Naše Slovensko. Strana sa presadila na strednom Slovensku, ale na východe, kde je najviac rómskych lokalít, volebne neuspela. Jednoznačné je, že v okresoch s vysokou mierou maďarských voličov kotlebovci úspech nezaznamenali.

Reakcie lídrov parlamentných strán na Kotlebov úspech sú vzájomne podobné – obviňujú svojich politických protivníkov zo zodpovednosti za výsledok volieb v Banskej Bystrici. Napríklad premiér R. Fico vyhlásil, že Kotleba v Bystrici podporili voliči „pravice“, ľavicový elektorát (podľa Fica) volil Smer SD.

Na prvej tlačovej konferencii po svojom víťazstve sa M. Kotleba odmietol vyjadriť k otázkam ako holokaust, neonacizmus, Slovenské národné povstanie a pod. Povedal, že tieto témy nie sú pre neho podstatné. Daniel Vražda, autor komentára z 25. novembra, v denníku SME píše, že „Kotleba a jeho strana považujú holokaust za takzvaný, Rómov za parazitov, SNP za puč a partizánov za banditov“.

Iný komentár z toho istého zdroja (Sme, 25. novembra) píše, že „nový župan ešte ako líder SP chválil vyhnanie Židov z krajiny“. Pripomína tiež, že brat M. Kotlebu je majiteľom obchodu KKK (Ku Klux Klan) obľúbeného pravicovými radikálmi, že za Ludovú stranu kandidoval aj Ivan Sýkora, nástupca Kotlebu vo funkcii „vodcu“ SP, a že ďalšiemu členovi SP Michalovi Laššákovi našla polícia pri prehliadke fotografiu Rudolfa Hessa.

K paradoxom výsledku volieb patrí aj to, že v minulosti odvážala Kotlebu z osláv SNP v Banskej Bystrici polícia (ako rušiteľ osláv), teraz ho, ako župana VUC musia (podľa protokolu) pozvať na oslavy. Zodpovední úradníci nevedia, ako sa zachovať.

Zahraničná tlač venuje Slovensku a Kotlebovi nebyvalú pozornosť. Označujú ho za neonacistu, fašistu, extrémistu, pripomínajú jeho minulosť a sympatie k fašizmu.

JARO FRANEK

VESELÉ PÍSNĚ V MOLL

Zemřel izraelský zpěvák, skladatel a herec Arik Einstein

Na sklonku listopadu zemřel populární izraelský zpěvák, a najednou jako by se celá země pohroužila do smutku. Lidé se shromažďovali před jeho domem i na největším náměstí v Tel Avivu, zapalovali svíčky, zpívali a plakali – tak trochu to připomínalo jiný listopadový den před osmnácti lety, kdy byl zavražděn předseda vlády. Vnějšího pozorovatele by mohla tato mohutná vlna truchlení zarazit; avšak smrt Arika Einsteina, který zemřel náhle ve věku sedmdesáti čtyř let, znamenala pro mnohé nejen nenadálý konec jedné zářné kariéry, ale i bolestně pocítovaný symptom toho, že spolu s ním odchází i jedna podstatná součást izraelské zkušenosti.

HLAS I TVÁŘ IZRAELE

V Izraeli hlasu Arika Einsteina a jeho písním nelze uniknout. I kdybyste nepatřili k jeho skalním obdivovatelům, zcela jistě byste jeho písně znali – jinak to ani nejde. Během své dlouhé umělecké dráhy, která trvala téměř padesát let, vyzkoušel Einstein bezpočet hudebních stylů a pustil se do nejrůznějších žánrů. Poté co sehrál ústřední roli v uvedení rokenrolu a později bigbitu na izraelskou hudební scénu (ačkoliv sám nikdy skutečným „rockerem“ nebyl), navrátil se ke kořenům hebrejské písňové tvorby a nahrál vlastní verze klasických, zlidovělých šlágrů. Nazpíval také písně pro děti, na kterých vyrostly celé generace mladých Izraelců. Krom toho spolupracoval s řadou předních umělců, z jejichž díla čerpal inspiraci a kteří jej silně ovlivnili – skvělým příkladem toho jsou alba, která nahrál s Miki Gabrielem, od něhož získal řecký „sound“ a nazpíval s ním několik nezapomenutelných hitů. Hrál s několika určujícími kapelami šedesátých a sedmdesátých let, jejichž hudba přešla takřka do krve několika generacím Izraelců. Jeho písně, v nichž se vyzpívává z lásky k zemi izraelské, patří k nejlepším svého druhu. Jiné jeho písně se naopak věnují docela všedním tématům, třeba fotbalu nebo sportu obecně (sám

se v mládí věnoval atletice, závodil ve skoku o tyči) nebo odpoledni strávenému s přáteli. Arik Einstein také hrál v několika kultovních izraelských filmech, v nichž se pro izraelské diváky stal ztělesněním postavy *sabry* – rodištěho Izraelce –, se kterým se tak rádi identifikovali: drzého, bystrého mladíka z Tel Avivu, svobodného a bez zábran; a jako herec a zpěvák se podílel

Arik Einstein. Foto archiv.

i na satirickém televizním pořadu „Kurník“, který se na jednu stranu odvažoval dělat si legraci z kulturního snobství, současně se však třeboval i do upoceného izraelství a do společenských neduhů mladého státu složeného převážně z přistěhovalců. Velkou část písní si Einstein napsal sám a také se podílel na přípravě scénářů svých filmů. Byl tehdy hlasem i tváří Izraele a vydobyl si pevné postavení mnohostranného a vlivného umělce; současně však vystupoval vždy skromně a do jisté míry ostýchavě, jako by dosáhl svého renomé jen náhodou a měl každým okamžikem zase zmizet ze scény.

V ÚSTRANÍ, ALE PŘÍTOMNÝ

Životní osudy Arika Einsteina v sobě mají i jistý mytický rozměr, přičemž na vytváření této legendy měl svůj podíl i sám zpěvák. V osmdesátých letech totiž přestal veřejně vystupovat – zčásti i kvůli vážné dopravní nehodě. Uzavřel se před lidmi a prakticky neposkytoval rozhovory novinářům. I nadále však nahrával nová alba a spolupracoval s dalšími tvůrci, často i s mladší ge-

nerací muzikantů. Jeho početným fanouškům nezbyvalo než doufat v historický Einsteinův návrat na scénu, v alespoň jeden výjimečný koncert (proslýchalo se dokonce, že kterýsi obdivovatel mu nabídl milion šekelů – v jiné verzi téže pověsti milion dolarů – za to, že ještě jednou vystoupí). Arik však koncertovat odmítal, dál si pečlivě chránil soukromí a držel se pokud možno stranou zájmu médií.

A snad právě proto, že se takto stáhl do ústraní – což však neznamenalo, že by usnul na vavřínech, stále se jednalo o plodné období plné soustředění, byť do sebe uzavřené práce na vlastních projektech –, se mohl Arik Einstein stát v očích mnoha lidí jakýmsi symbolem „starého dobrého Izraele“, jak zní i název kompletu tří desek (*Erec Jisrael ha-ješana ve-ha-tova*), jež vydal v sedmdesátých letech. Nazpíval na něm nové verze hebrejských písní z počátku 20. století. Jistě, můžeme se ptát, co to vůbec ten „starý dobrý“ Izrael je a zda něco takového kdy existovalo i ve skutečnosti, nejen v nostalgických představách. Někakým způsobem však přece tento Izrael existoval – v samotných Einsteinových písních. Byl to Izrael hrdý na plody své práce, Izrael prvních kibuců a osad v Jezreelském údolí, kde i veselé písně mají teskný mollový nádech, Izrael mnohem ryzejší, sociálně soudržnější a prostomyslnější, než je ten dnešní.

Tento Izrael byl ovšem také mnohem více otevřený světu, jehož se cítil být součástí a k jehož aktuálnímu dění – kulturnímu, hudebnímu i společenskému – se vztahoval a reagoval na něj.

Nejlepším příkladem toho je právě česká stopa v díle Arika Einsteina: píseň „Praha“ (*Prag*), kterou nazpíval nedlouho poté, co na Václavské náměstí vjely sovětské tanky. Tato píseň – kterou napsal Šalom Chanoch, první z dlouhé řady autorů, s nimiž Einstein během své umělecké kariéry spolupracoval – se zapsala do dějin jako první a téměř ojedinělý případ, kdy izraelská populární hudba zareagovala na politické dění ve světě. Muselo sice uplynout ještě celých dvacet let, než se naplnila předpověď uzavírající refrén písně – že totiž nad Prahou „zazáří úsvit“ –, avšak píseň sama se vzápětí

stala jedním z nejpůvodnějších šlágrů izraelské hudby všech dob.

BYL TO MENČ

Arik Einstein se nevyhnul ani kýčovitě poloze, což je zřejmě daň, již musí platit velký umělec za své postavení hvězdy. Například jeho snad nejslavnější píseň „Odlet, ptáčku“ (*Uf, gozal*) se stala jakousi povinnou hymnou závěrečné školní besídky, kterou na školním pódiu zpívají žáci posledních ročníků před dojatým shromážděním rodičů. Co ale znamená takovýto menší ústupek vkusu oproti téměř půlstoletí pěvecké kariéry a stovkám písní, v nichž sentimentalita ustupuje do pozadí a ponechává místo uměřené, výstižné moudrosti textů? Dobrý zpěvák navíc musí umět slova do hudby správně „usadit“, musí umět správně frázovat a koneckonců i vyslovovat.

Arik Einstein tohle všechno dovedl, a nadto disponoval i nádherným hlasem. Z jeho písní, z rozhovorů poskytnutých médiím i z jeho autobiografické knihy vzpomínek, publikované před několika lety, vyvstává postava Arika Einsteina nejen jako velikého umělce, ale jako sympatického chlápka a slušného člověka – *menč*, jak by se řeklo v jidiš. Takové lidi dnešní Iz-

Starý dobrý Izrael, obal druhého dílu.

rael zoufale potřebuje, i kdyby to byla postava tak trochu vysněná, opředená nostalgii. Potřebuje někoho, kdo zkrátka rád – jak zpívá Arik Einstein v jedné ze svých písní – „sedí doma u svého čaje s citronem a starých knížek, pořád s tou stejnou ženou a se svými starými zvyky“.

V posledních letech se opakovaně ozývaly hlasy, že by Arik Einsteinovi měla být udělena Izraelská cena, nejvyšší státní uznání udělované umělcům, vědcům a významným veřejným

osobnostem. Namísto této oficiální pocty nakonec státníci Arika Einsteina vyznamenali až posmrtně dojatými pohřebními proslovy – avšak skutečný Izrael, všichni ti obyčejní lidé žijící v ústraní své docela obyčejné životy, mu věnovali ještě za jeho života víc: svou hlubokou a upřímnou lásku, za což se jim dostalo nesmrtelných písní, na kterých vyrostli a které je provázely životem.

PIERRE PE'ER FRIEDMANN

(z hebrejštiny přeložila M. Křížová)

PRAHA

Na město uvízlé v zajetí snu
položil se cizí, těžký stín
a rudý měsíc barvy karmínu
přikryl své království sazemi.

Kdo tenkrát nezamhouřil oka
a zaslechl ticho kapitulace bez boje,
tu hořkou noc prožil v mukách.
Zbraně mlčí, čeká se na smrt.

Proč nad Prahou nezvešla jitřní zář?
Už potřetí jí došly síly...
Jak mohlo utichnout rozjásané náměstí?
Tuto píseň jsem snil o Praze,
kde jednou zazáří úsvit.

Jako starý zažloutlý snímek
leží porobené město duchů,
pošlapané tlapami hluchých medvědů
a s nožem přitisknutým na hrdle.

Z domů nikdo nevychází.
Jen slaná vůně ghetta
pustými ulicemi se prohání,
vítr jí nese městem sem a tam.

Proč nad Prahou nezvešla jitřní zář?
Už potřetí jí došly síly...
Jak mohlo umlknout rozjásané náměstí?
Tuto píseň jsem snil o Praze,
kde jednou zazáří úsvit.

Strnulé ticho tu dál drží stráž.
Mladý muž se tudy mihne,
než nad ním vyšlehne podivná zář
tam na tom mrtvém náměstí.

Tuto píseň jsem snil o Praze,
kde jednou zazáří úsvit.

(text i hudba Šalom Chanoch)

ROZHOVOR S GARIYM KORENEM

(dokončení ze str. 7)

se vymyslí takováhle smlouva! Dohoda se Sýrií byla mnohem lepší, tam se skutečně chemické zbraně i továrny na ně zničily, a i když jim nějaké zásoby zřejmě zůstaly, alespoň už nejsou schopní získat nové.

Na co se v naší zemi chcete nejvíce soustředit?

Chtěl bych udržovat vynikající vztahy mezi našimi zeměmi a pokusit se je ještě zlepšit – jak v hospodářské, tak v kulturní oblasti. A zadruhé bych chtěl představit Izrael mladé generaci Čechů. Mám pocit, že lidé, kteří prožili dobu komunismu, chápou cenu svobody. Ti, kdo se narodili později, berou svobodu jako něco daného. Zajímají se o pohodlný život, o jídlo, hudbu, sport, což je v pořádku, ale možná nevnímají tak ostře, co se děje v zahraničí, na Blízkém východě, o tohle se fakt nestarají. Vidím to i na svých dětech. Když byla válka na Balkáně a já se jich na to zeptal, dívaly se na mě úplně nechápavě. Mladým chybí hodně znalostí. Ale nelze vinit jen je – noviny a média přinášejí více špatných zpráv než těch dobrých, o Blízkém východě a Izraeli se píše výhradně ve spojitosti s válkami, útoky. Mám příklad dobré zprávy, která do médií příliš nepronikla: v Izraeli, v Akku, našli nejstarší minci z doby krále Přemysla Otakara II., dostala se tam s českými křižáky, kteří táhli do Svaté země.

Jezdím do středních škol a povídám si se studenty ve věku 18, 19 let. Vyprávím jim, že Masaryk byl ve Svaté zemi už roku 1927 ještě před vznikem státu, že Masarykovi v jeho snaze získat americké představitel pro myšlenku československé nezávislosti pomáhali i významní američtí Židé původem z Čech, třeba soudce Nejvyššího soudu Louis Brandeis. A že ve stejné době objížděl Chajim Weizmann západní Evropu a žádal o podporu pro židovský stát. Vy jste svůj stát založili, my jsme se ocitli pod britským mandátem. Vyprávím o dalším vývoji společných vztahů. Každý týden mám setkání s dětmi z jiné školy, byl jsem už v Telči, v Náchodě, v Liberci, v Plzni, v Karlových Varech, kolega byl v Teplicích, bereme to jako výzvu. Chtěli bychom zkrátka, aby Izraeli rozuměli i mladí.

ALICE MARXOVÁ

PAMĚTNÍ DESKA

Alfred Justitz v Cerekvi, v Mánesu a v Klubu chovatelů boxerů

„V tomto domě se narodil významný český malíř Alfred Justitz,“ můžeme si přečíst na pamětní desce, umístěné od 6. října 2013 na domě č. p. 44 na náměstí v Nové Cerekvi. Ve spolupráci se zdejší Občanským sdružením Pro synagogu a městysem Nová Cerekev ji tam nechali umístit malířovi příbuzní z České republiky.

To, že v městečku žili po několik staletí také Židé, dokládají a připomínají jak zdejší synagoga, tak i nedaleko od ní situovaný židovský hřbitov, respektive hřbitovy dva: starý a nový. Nyní – svým způsobem – k těmto dokladům a připomínkám přibylo i označení rodného domu malíře, který patří k zakladatelské generaci české umělecké moderny. Proč „svým způsobem“? Text na desce je přeci stručný, jasný, srozumitelný a konkrétní. To je sice pravda, ale současně jsou v něm zahrnuty a skryty informační (a nejen informační) problémy a nesnáze, které se v případě, že se připomínaná osoba narodila v židovské rodině, vždy znovu a znovu objevují.

V TOMTO DOMĚ SE NARODIL

V roce 1879 bydlel v Nové Cerekvi v čísle 44 lékař Adolf Justitz se svou

Kresba z okolí Nové Cerekve. Z dopisu A. P., 1918.

ženou Terezií, rozenou Pollakovou. Včetně Alfreda, který se jim narodil 19. července, měli celkem tři děti. Otec byl oblíbený místní lékař a vedle toho i vážený člen zdejší židovské obce, která v té době měla na 150 členů a spolu se synagogou provozovala

také židovskou školu, rituální lázeň, židovský špitál, chevru kadišu a pěvecký spolek Sion, uplatňující se pře-

Kresba A. Justitze z okolí Nové Cerekve. Z dopisu A. Pollakové, 1917.

devším při bohoslužbách. Jako lékař fungoval Adolf Justitz rovněž jako mohel a obřizky prováděl i v okolních židovských obcích.

Alfred prožil v Nové Cerekvi dětství i mládí (na studia do Prahy odchází v roce 1900) a vztah ke svému rodišti, k Vysočině i k venkovu vůbec si uchoval po celý život. Krajiny, které maloval s přestávkami po celý život a ve kterých převažují motivy z Pelhřimovska, Tábořska a z okolí Českého Krumlova, patří jednoznačně k jeho nejlepším pracím. Dosáhl v nich, nebo alespoň v těch poučených malbou Paula Cézanna, poloh, které podle mého mínění kvalitou přesahují obrazy, vzniklé z celoživotní snahy vyrovnat se s trendy, které do malířství vnesli velikáni začátku 20. století Picasso, Derain a další.

Tento článek si ale neklade za cíl kunsthistorické pojednání (tady doporučuji zejména monografii M. Dohnalové); spíše se chce dotknout některých skutečností, které Alfreda Justitze spojují s místem a zemí jeho narození a které charakterizují jeho ne-

zcela úspěšnou snahu v tehdejší národnostním a jazykovém rozvrstvení někam skutečně patřit.

VÝZNAMNÝ ČESKÝ MALÍŘ

O tom, že Alfred Justitz byl a je významnou postavou mezi malíři, kteří pocházeli z území, které se v rakousko-uherském mocnářství označovalo jako země Koruny české a později Československo, není celkem pochyb. Ve smyslu zemského pojetí patriotismu se vším všudy, tedy i se skutečností, že mu němčina byla asi přece jen o něco bližší než český jazyk, který ovšem skvěle ovládal, a rovněž s tím, že v rubrice vyznání měl napsáno, alespoň v dětství, izraelské.

Jak se blížila první světová válka a s ní i definitivní zánik světa, ve kterém bylo něco jako zemský patriotismus možné a respektované, zvyšoval se i tlak na ty, kdo nebyli jednoznačně definováni národností, jazykem a vyznáním. Otázka zvějšku „kam patříš“ vyvolávala i ozvěnu uvnitř „kam patřím“. Justitz byl člověk, který dlouho promýšlel a hledal, než udělal závěr, v umění i v životě. V roce

A. Justitz se ženou Annou, dvacátá léta.

1905 ukončuje studium na pražské akademii a odchází do Německa, kde si malířské vzdělání rozšiřuje v Karlsruhe a poté ještě na akademii v Mni-

chově. Pobývá také v Paříži, která nabízí kosmopolitní řešení, a znovu se vrací do Čech.

Léta 1915–1916 prožil na frontě v Haliči. Odtud, ze zákopů zasypávaných dělostřeleckými šrapnely, v intervalech mezi útoky a ústupy píše skoro každý den dopisy své sestřenci Anně Pollakové, se kterou se pak v roce 1919 oženil. Píše jí německy, protože tady není třeba nic

Kresba z dopisu A. P., 1917.

vnějšího řešit a vše může být tak, jak je přirozené. To byl jistě také jeden ze základů tohoto hlubokého vztahu, který trval po celý jejich společný život.

V tom vnějším světě, který po skončení války a vzniku Československé republiky snad ještě hlasitěji kladl otázku „kam patříš“, si ve svých čtyřiceti letech pořídil Justitz byt a atelier v Praze, přátelil se s Václavem Špálou a dalšími českými malíři ze skupiny Tvrdošijní, s nimiž také jako host vystavoval. Načas odjíždí do Berlína a poté do Paříže, odkud se vrací v roce 1924. Žije a pracuje v Praze, léto tráví obvykle u bratra a příbuzných v Nové Cerekvi.

Současně se ale v roce 1928 účastní jako člen skupiny Junge Kunst, kterou tvoří pražští německy hovořící výtvarníci (Friedrich Feigl, Karel Klein, Mary Durasová a další), výstavy v prostorách Krasoumné jednoty v Pštrossově ulici. Do Prager Secession, vzniklé v roce 1929 a představující nejvýraznější seskupení německy mluvících výtvarníků v předválečném Československu, však už nevstoupil. V roce 1929 se naopak stává

řádným členem SVU Mánes a prohlubuje přátelství s Emilem Fillou, hlavním představitel malířského kubismu v Čechách. Je z něho tedy český malíř a počítá se k českému prostředí.

KLUB CHOVATELŮ BOXERŮ

Jak se dá z korespondence doložit, členství v Mánesu nesplnilo Justitzova očekávání. Místo přátelské spolupráce nacházel ve spolku tvrdý konkurenční boj a, jak sám píše, „zlomyslnost a nenávisť“. Snad si i začal uvědomovat, že pro jistou část Čechů bude vždy Němec, pro jiné Němce zase Čech a pro obě strany v případě potřeby Žid, jakkoli se s židovstvím zřejmě příliš neidentifikoval.

Někdy v polovině 20. let se však setkal se společenstvím, které sdílelo jeho potřebu vzájemnosti i intenzitu nasazení pro společnou věc a které mu místo otázky „kam patříš“ řeklo „sem patříš“. Tím společenstvím byl Klub chovatelů boxerů, kde Justitz působil a velkému respektu a úctě se těšil od roku 1927. Vedle pobytů v Cerekvi a na venkově vůbec byly pro něho chov boxerů a činnost v Klubu chovatelů trvalým zdrojem potěšení a osvětlení. Skvěle o tom píše ve svých

Kresby A. Justitze na rubu hlavičkového papíru Klubu chovatelů boxerů.

vzpomínkách z roku 1948 známý chovatel a člen KChB Josef Čermák:

„Boxer pěstoval se u nás dávno před založením KChB, ovšem jen ojedinelé. Prvním z pěstitelů byl Ing. Kopecký se svým psem Togo, Dr. Pokorný, p. Rödl a lékárník Herites. Všichni tito pánové byli mezi prvními

členy KChB. Klub po svém ustavení založil ihned knihu původu a pozval na tehdejší kynologickou výstavu, kde bylo předvedeno 8 psů, soudce a pěstitele boxerů p. Millera z Mnichova, který posoudil zdejší chov a přispěl

Kresba A. Justitze na tiskopise klubu.

radou, jak v chovu postupovati. Tou dobou začal vycházeti klubový měsíčník *Boxer* v osmerkovém formátu o 16 stránkách, ale vyšlo jen 10 čísel; byl hned z počátku odsouzen k zániku pro nepatrný počet odběratelů. V roce

1927 počal v klubu pravý kynologický život příchodem akademického malíře mistra Alfreda Justitze, který byl zvolen správcem chovu. Justitz se ujal tak vehementně svého úkolu, že se o něm říkalo: Jestliže se nestará o boxery, pak snad maluje. Justitz neznal oddechu. Jeho veliké znalosti kynologické a genetické, jeho umělecký krasocit a jeho znalosti anatomické velkou měrou přispěly k propěstování elegantních a účelných linií dnešního boxera. Justitz vedl také knihu původu a velmi svědomitě a nekompromisně činil záznamy o každém jedinci, který měl být do knihy zapsán. Za éry Justitzovy doznal klub značného vzestupu a zaujímal čestné místo v tehdejší kynologii. (...)

(pokračování na str. 17)

Mark Helprin

SEVERNÍ SVĚTLO

– VZPOMÍNKA V PŘÍTOMNÉM ČASE

Americko-izraelský spisovatel a novinář Mark Helprin (narozený roku 1947 v New Yorku) je autorem próz *Holubice z východu a jiné povídky*, *Ostrov Ellis Island a jiné povídky*, *Zimní pohádka*, *Labutí jezero* nebo *Voják z velké války*. Studoval na Harvardu a v Oxfordu, v 70. letech žil v Izraeli a sloužil v izraelské pěchotě a v letectvu. Za své texty získal několik knižních cen.

Povídka *Severní světlo – vzpomínka v přítomném čase* zachycuje atmosféru bojů za jomkipurové války v roce 1973. Je převzata z antologie současné židovské prózy sestavené Tedem Solotaroffem a Nessou Rapoportovou *Propsat si cestu domů (Writing Our Way Home)*, Schocken Books, New York 1992).

Nechávají nás v záloze. Zastavili nás v zatáčce silnice na jižním hřebeni malého údolí. Za námi svítí slunce a jasným světlem oblévá výpady a ústupy několika tanků s členitým pancířem pod námi. Už hezkou chvíli nás zaměstnává rébus: k obláčkům bílého kouře z hlavní přiřazujeme rachocení. Samotné kolony se pohybují nehlučně; jen ohlušující řev bitvy dokazuje, že to není sen.

Muž vedle mě si očichává zápěstí a zcela ho to pohlcuje. „Co tam máš?“ zeptám se.

„Svoji ženu,“ opáčí. „Pořád tu cítím její parfém, je to, jako bych ochutnával její ústa. Sladce to voní.“

Povolali nás dneska ráno. Válka trvá druhý den. Teď je odpoledne a nechávají nás v záloze – i když je nepřítel v pěkné přesile. Nechávají nás v záloze, dokud nepadne tma, protože pak budeme mít na planině větší šanci; hemží se totiž tanky, a my máme jen dvě polopásová vozidla. Jsou plná zbraní – to je pravda –, ale nejsou pořádně obrněná a jsou pomalá. Představují snadný cíl. Předpokládáme, že se pohneme za soumraku nebo těsně

před ním. Zahneme do údolí a budeme bojovat mezi stíny. Nikdo to nechce; všichni máme strach.

Mladí se bojí, protože pro většinu z nich to bude první boj. Avšak jejich strach není tak silný jako krev, která se pění, buší jim v žilách a vře hněvem. Je jim pouhých osmnáct, a nemají tedy tolik co ztratit. Tváří se zhruba stejně vyděšeně jako hráči týmu před důležitým sportovním utkáním: je to tenhle druh strachu, protože odpovědnost mají jen za sebe.

Oproti tomu ženaté muže prozrazují jejich oči a obličej. V duchu si opakují: „Nesmím zemřít, nesmím zemřít.“ Vybavují si, jak se cítili, když byli mladí; a vědí, že musí bojovat. Možná zemřou, ale když nebudou bojovat, zemřou určitě, protože pomalý sobecký strach, který je bez přestání nutí váhat, je zaručený zabiják. Neumírají opatrní, ale příliš opatrní. Muži

mus; není to (jak se často tvrdí) pouze náhoda nebo pouze um. Promlouvá k vám na tisíc signálů a znamení – skoro jako v hudbě. A smutné chvíle nastávají, když je z nějakého důvodu musíte ignorovat. Takových chvílí se ženatí muži děsí. Měli jsme se do toho dát už před hodinou. Nechávají nás v záloze – to nosí smůlu.

„Kolik je hodin?“ zeptá se jeden z mladých vojáků. Kdosi mu odpoví.

„Čtrnáct nula nula.“ V izraelské armádě tak nikdo kromě vysoce postavených velitelů (plukovníků a generálů – a žádné plukovníky ani generály tady nemáme) čas neudává.

„Nejseš ty náhodou generál?“ vykřikne mladý voják. Všichni se zasmějeme, jako by to byl vtip, protože máme strach. Neměli by nás tak dlouho nechávat v záloze.

Další muž, zhruba padesátník, který se bojí o svoje dva syny na Sinaji, se ustavičně kouká na hodinky. Jsou drahé a japonské, s černým ciferníkem. Dívá se na ně co minutu, aby zjistil, kolik je hodin, protože to vždycky zapomene. Kdybyste se ho zeptali, kolik je hodin, nedokázal by odpovědět, aniž by se na ně podíval, třebaže se na ně během poslední hodiny díval už pa-

s rodinami se pokoušejí nastolit přesnou rovnováhu mezi odpovědností vojáka, vášnivou touhou zůstat naživu a jedinou nadějí – jít je pustit se do boje pružnými, odvážnými pohyby jako ve vytržení, které je uchrání před nebezpečím. Těžké boje mají svůj ryt-

desátkrát. I on má veliký strach. Od krystalu se odrazí sluneční paprsky a vybuchnou nám v očích.

Když jsme byli mladí a prahli po boji, zdálo se nám, že víme, co je to odvaha. Teď víme, že odvaha je krok nezbytný k tomu, abyste začali bojo-

vat, třebaže po ničem na světě netoužíte mihnout, přestože vám rozum velí zůstat mimo, i když jste už úspěšně prošli všemi zkouškami a mysleli si, že je to všecko jednou provždy za vámi. Pak vás jako dělostřelecký granát zasáhne válka a nutí vás, aby vám bylo znovu osmnáct, ale ono to už nejde; nejde to, pokud v ústech cítíte ústa své ženy a na zápěstí vám voní její parfém. Svět se vám během několika minut obrátí vzhůru nohama.

Úpěnlivě se snažíme vybavit si tu bezstarostnou odvahu, jakou jsme kdysi měli. Ale nejde to. Buď musíme být odvážní jinak, nebo vůbec ne. Ale jak jinak? Jak můžeme bojovat jako sezonní vojáci, když jsme ještě ráno líbali svoje děti? Prostě jinak, způsobem, jenž je ukrytý v dějinách válek. Musí to nějak jít, protože je vidíme bojovat v údolí; a vysoko nad hlavami se nám v soubojích utkávají stříbrné tečky – jako v modrém, němém snu.

Proč jenom přihlížíme? Držet nás takhle na uzdě není fér. Kdybychom se do toho dali hned, setřáslí bychom strach, a to by pomohlo. Před šesti-denní válkou jsme ovšem čekali celé týdny, zatímco se Egypt vyzbrojoval proti nám. A po dlouhém trápení to bouchlo. Vyrázili jsme a buráceli pouští: hnali jsme se plní energie a zuřivosti, která z nás udělala tanečníky – mrštné a pohroužené do díla –, a udržela nás naživu. V tom je to tajemství: musíte mít vztek. Když jsme dnes ráno dorazili na hřeben, cítili jsme toho hodně, ale ne vztek. Začíná námi cloumat až teď. Je naše jediná spása. Lomcuje námi vztek, protože nás nechávají v záloze.

Klejeme a kopeme do pneumatik. Nenávidíme hlas ve vysílačce, který nám pořád přikazuje udržovat pozici. Ten hlas nenávidíme víc než nepřítele, protože teď se chceme střetnout s protivníkem. Nutně potřebujeme bojovat a zmocňuje se nás stále větší vztek, protože víme, že v pět už budeme vyčerpaní. Měli by nás poslat teď.

Mladý voják, který sleduje bitvu dalekohledem, vykřikne. „Bože!“ zvolá. „Koukněte se na to! Koukejte!“

Syřané sem přesouvají dvě kolony obrněných jednotek, které naše muže dole na pláni rozdrťí. Seržant se chopí vysílačky, z níž se však náhle ozývá

vodopád slov. V ruce drží mikrofon a spolu s námi poslouchá. Zjišťujeme, že velení to už ví. Požaduje větší počet leteckých sil.

„Proč větší počet?“ ptáme se. Nikde, kam oko dohlédne, se ze vzduchu na zem neútočí. Syřani se blíží, a jak je sledujeme, srdce nám svírá strach

Kresby Jiří Stach.

o ty pod námi. Jak to, že velení to už ví? Někde hluboko na nepřátelském území musíme mít hlídku, která je na kopci stejně jako my, nebo tam máme pozorovací letoun. Proč větší počet? Letadla krouží nad celým Izraelem, tady však ne.

Pak vnímáme, jak se nám plíce rozvibrují jako bubny. Vstávají nám chloupky na pažích a vzadu na krku, a jak nad kopcem burácejí letky stíhaček, chvějeme se. Jsou jen pár desítek metrů nad námi. Cítíme, jak jim z výfuků na ocase sálá horko, a oslepují nás oranžové záblesky. Je to fantastický zvuk. Nalétají vždy po třech; první vlna, druhá, třetí, čtvrtá, pátá a šestá. Jsou to naši piloti. Dokonalost strojů svištících vzduchem je ohromující a půvabná – omračuje nás víc než zvuk. Vztekem a radostí křičíme. A připadá nám, že nic lepšího než to, jak nám zamávají křídly, když přelétají nad hřebenem (málem se laskají se zemí; máme vážně úžasné piloty!), se nám už nikdy nestane. Snášejí se do změní protiletadlových střel, šrapnelů a raket naváděných radarem – a zamávají nám křídly!

Teď jsme celí nažhavení. Ženatým mužům se zdá, že se jimi valí řeky a s rachotem se tříští, protože mají vztek a jsou nabití energií. Seržant stiskne páčku na vysílačce. Identifikuje se a zařve: „Tak už nás, proboha, pusťte. K čertu s vámi, když nás teď nenecháte se bít.“

Na druhé straně se váhá a mlčí. „Kdo je to?“ zeptají se.

„Tady Šimon.“

Pořád se mlčí, a pak: „Tak jo, Šimone. Na ně! Na ně!“

Startují motory. Teď slyšíme buráčet je. Nejsou ještě ani tři hodiny. Přišlo to v pravý čas; zastihli nás v ten správný okamžik. Vojáci s nastupováním do vozidel nijak neotálí. Hřmění našich motorů je zhypnotizovalo, a oni doslova naskakují. Mladí řidiči jako vždy túrují motory.

Jednu nádhernou chvíli zíráme do severního světla a usmíváme se. Muž, který ucítil sladkou chuť své ženy, si políbí zápěstí. Mladí vojáci se už nebojí a ženaté muže ovládl dokonalý, neochabující vztek. Jelikož své ženy a děti milují, už na ně nepomyslí, dokud nebude po boji. Ohlušují nás motory. Už jsme zas vojáci. Už nás nenechávají v záloze. Chvějeme se; křičíme. Zahledíme se do severního světla a seshora nasloucháme výbuchům. Teď slyšíme, že zařadili rychlost. Teď naši řidiči vydechli a rozjeli se. Teď jsme se dali do pohybu.

Přeložila Hana Ulmanová.

SCHOPNOST SI VŠÍMAT

Výstava fotografa Elliotta Erwitta v galerii Leica

Pražská galerie Leica, nazvaná podle proslulého fotoaparátu německé firmy Leica Camera, která přišla ve 30. letech 20. století na trh s prvním kinofilmovým

ky, ho přizvali do prestižní a renomované agentury Magnum Photos.

Léta fotografoval pro časopis *Life* a podílel se také na slavné expozici *The Fami-*

New York, 1974.

vým fotoaparátem a výrazně ovlivnila podobu světové reportážní i umělecké fotografie, uspořádala za jedenáct let svého trvání řadu výstav významných českých i světových fotografů. Poté co musela v roce 2008 opustit své původní sídlo v prostorách Nejvyššího purkrabství Pražského hradu, působí v centru Prahy ve Školské ulici 28. V současné době je tam (do 5. ledna 2014) k vidění výstava Elliotta Erwitta, amerického umělce, který je všeobecně považován za jednoho z nejvýznamnějších fotografů 20. století. *Personal Best for Leica*, jak se expozice jmenuje, představuje autorský výběr toho nejlepšího, co se Erwittovi podařilo za jeho dlouhý život vytvořit.

Elliott Erwit se narodil v Paříži v roce 1928 ruským židovským emigrantům, s rodiči se pak v roce 1939 zachránil před nacisty a koncentračním táborem odjezdem do USA. V New Yorku se na konci 40. let seznámil s Edwardem Steichenem, Robertem Capou a Royem Strykerem, významnými a již uznávanými americkými fotografy, kteří rozpoznali jeho talent. Poté, co je o svém nadání přesvědčil konkrétními uměleckými výsled-

ky, ho přizvali do prestižní a renomované agentury Magnum Photos. Léta fotografoval pro časopis *Life* a podílel se také na slavné expozici *The Fami-*

Paříž, 1949.

ské zkušenosti, nescházela jména jako Henri Cartier-Bresson, Roman Vishniac či Robert Capa. K nim se nyní, jako rovný k rovným, přiřadil i Elliott Erwit.

Snímků, které vytvořil, je nespočet a hodně dlouhý by byl také seznam galerií po celém světě, kde vystavoval. Má na kontě víc než dvacet fotografických knih, věnoval se i filmu a zanedbatelná není ani kvalita, kterou mají jeho reklamní fotografie. Záběry, zachycující setkání Nikity Chruščova s Richardem Nixonem nebo Jacqueline Kennedyovou na pohřbu jejího manžela, se staly součástí historie. A přestože vloni v létě oslavil už osmdesáté páté narozeniny, stále ještě pracuje.

Jeho občas mírně melancholické, ale téměř vždy také přívětivým humorem doprovázené výjevy z každodenního života, snímky psů všech ras a podob, kterým věnoval hodně pozornosti, osobité pohledy na Paříž, Řím, výjevy z rodinného života i z ulic amerických měst i krajin, ty všechny v sobě mají to, co podvědomě od fotografií očekáváme: otvírají cestu ke skutečnosti, jakou v sobě nosíme a jak ji cítíme, ale málokdy na vlastní oči vidíme. Dokládají, že pokud už ne třeba život sám, tak alespoň okamžiky, ze kterých se skládá, mají svou nespornou hodnotu, a že tato hodnota je přístupná každému. Jde jenom o to ji vidět. Protože, jak to Erwit formuloval sám: „Ani všechna technika světa nenahradí schopnost všimnout si.“

Pokud vám vyjde čas, můžete se o tom ještě do 5. ledna přesvědčit.

A vykročit tím pádem do nového (byť občanského) roku v lepší náladě, než na jakou máme podle vlastního vidění a mínění nárok.

jd

PAMĚTNÍ DESKA

(dokončení ze strany 13)

Justitz pro klub vykonal velmi mnoho. Přivedl do klubu četne své přátele z kruhů uměleckých. Rozdal jim celý vrh štěňat ze své chovné stanice De la Palette, budil u nich zájem o boxera a přinutil je ku práci ve prospěch klubu. Mezi nimi byl národní umělec a spisovatel Dr. František Langer, akademický malíř mistr Emil Filla, redaktor K. Z. Klíma, spisovatel Eduard Bass, profesor Dr. Emil Zikmund, továrník Pantoflíček, kanovník kapituly vyšehradské p. Alois Tomášek a mnoho jiných. Justitz věnoval klubu i svoji uměleckou práci. Zhotovil diplom a uskutečnil jeho vydání, provedl uměleckou plaketu hlavy boxera v kruhu, ze které zhotoveny byly ve státní mincovně v Kremnici klubovní medaile, vymodeloval sošku boxera, která byla pálena v majolice v 10 exemplářích a také zhotovena v bronzu u firmy Anýž. Bylo to tehdy radostné a veliké vypětí klubu, který doznal značných úspěchů nejen na poli kynologickém, ale i po stránce společenské byl na jednom z předních míst.

Alfred Justitz: *Boxer*, kresba tužkou.

Nepořádní členové se prostě netrpěli, byli vylučováni, obzvláště pro poklesky po stránce pěstitelské. Býti členem klubu bylo chloubou. V klubu byla velká disciplína, nikdo si nedo-

volil bez porady se správcem chovu psa připustiti, bez jeho schválení bylo toto jednání velkým pokleskem. Za

Alfred Justitz: *Boxer*, majolika.

předsednictví p. B. Svobody daruje klub Státnímu ústavu pro chov a výcvik služebních psů četnictva v Pyšelech tři chovná štěňata, po jejichž odchovu a výcviku zařazen jest boxer do služby bezpečnostní. (...)

V únoru 1934, stížen těžkým onemocněním, umírá mistr Alfred Justitz na klinice profesora Kostlivého v Bratislavě. Nejen klub, ale celá česká kynologie těžce pociťuje tuto ztrátu. Nástupcem jeho ve správcovství chovu stává se MVDr. Jan Popelka, který tuto funkci zastává do dnešního dne a stejně pečlivě se stará o správné pěstování boxera.

Krátce před smrtí mistra Justitze zhotovena byla prof. Drahoňovským v křišťálovém skle rytá plaketa, která byla jako putovní cena pro nejlepší fenu na každoroční výstavě zadávána. Putovní cena je velmi pěkná, umělecká práce, která v tehdejší době vyžádala si nákladu 5000 Kč. Za pro-

tektorátu ovšem nesměla se při výstavách zadávat – Justitz nebyl árijec.“

Najít pevnější půdu pod nohama se Alfred Justitz pokusil ještě jedním směrem, a to členstvím v zednářské lóži Sibi et Posteris v Praze. Její znaky jsou na náhrobním kameni v rodné Nové Cerekvi, kde byla v roce 1935 uložena urna s jeho popelem. Ale ani zednářská lóže se vši velebností a rituálem nejspíš nedokázala malíři a Židovi z Nové Cerekve nabídnout ani část toho, co mu (pravděpodobně jediný) poskytl Klub chovatelů boxerů – nezištné přátelství a uznání bez předsudků a dodatečných nároků.

Dobrý malíř a vynikající kreslíř měl nakonec štěstí: našel místo posledního odpočinku ve svém rodišti, které měl rád a kam se často vracel.

Jeho židovští příbuzní a přátelé z Cerekve, kteří ho přežili, vesměs zahynuli v nacistických táborech smrti. Zůstala po nich synagoga a nedaleko

Alfred Justitz maluje v Čížkově u Nové Cerekve, 1932. Foto archiv.

od ní situovaný židovský hřbitov, respektive dva, starý a nový. Oni tam ale už svoje místo nenašli. **JÍŘÍ DANÍČEK**

BUDOVÁNÍ STÁTU (bez antisemitismu?)

Rozhovor s historiky Michalem Franklem a Miloslavem Szabóem

Na prvním setkání v rámci semináře k moderním židovským dějinám, který pořádá Židovské muzeum v Praze ve spolupráci s Ústavem soudobých dějin AV ČR, byl představen projekt, který nabízí nové pohledy na český a slovenský antisemitismus na konci první světové války a v prvních letech nezávislého Československa. (Další informace o semináři naleznete na straně 24.) Krátkým rozhovorem ho představují **MICHAL FRANKL** z pražského Židovského muzea a **MILOSLAV SZABÓ**, který v současné době působí ve vídeňském Wiesenthalově institutu pro studium holokaustu.

Váš výzkum se týká zrodu Československa. Jak vnímáte dřívější interpretace vzniku Československa a antisemitismu? V čem je chcete doplnit nebo poopravit?

F: Naším cílem je podívat se na antisemitismus v době, která byla nesmírně dynamická, plná změn, v době zakládání národního státu, proto je také v názvu výpůjčka z Ferdinanda Peroutky – Budování státu (bez antisemitismu?). Nesnažíme se vytvořit nějaký statický obraz, jaké bylo Československo vůči Židům nebo jaký byl antisemitismus v meziválečném Československu, snažíme se ho zachytit v jeho proměnlivosti.

Považuji za velmi přínosné, že váš projekt k sobě vztahuje dějiny českých zemí a Slovenska, což se bohužel často neděje. V čem je toto porovnání obohacující?

F: Nejde jen o porovnání, ale jde o společné dějiny, které spojuje snaha konstruovat národní stát. Mě hodně překvapila třeba míra podoby mezi politikou agrárníků a jejich snahou přebudovat agrární komunitu tak, aby se z ní vyloučili židovští obchodníci. Je to hodně vidět na Slovensku právě v politice Šrobárova ministerstva, ale pro Čechy to platí také, a to je naprosto neznámá záležitost. Nechceme tedy posilovat názor, že západ, tedy Čechy a Morava – dobré, zatímco východ, tedy Slovensko a Podkarpatská Rus – antisemitismus a nic jiného.

Když se zaměříte na protizidovské výtržnosti po první světové válce, bylo to po celém Československu stejné?

S: Na Slovensku souvisí první protizidovská vlna v říjnu 1918 s pádem maďarské vlády v Budapešti, s jakýmsi bezvládním. V provinčních slovenských, ale i maďarsky mluvících městech tehdy došlo ke spontánním výtržnostem a násilí. Tehdy ani ještě nevěděli, že se chystá vznik nějakého Československa. A pokračovalo to s příchodem českých vojáků a českých četníků na západní Slovensko. Je zajímavé, že čeští legionáři se protizidovského násilí, hlavně rabování židovských obchodů a krčem, také účastnili.

F: Důležité je, že to vše se odehrává v procesu rozpadu státu, rozpadu autority státních úřadů jak na Slovensku, tak v Čechách. Lidé odmítají poslouchat četníky, protože mají pořád staré uniformy. Je to širší otázka: jak antisemitismus v tomto kontextu funguje? Otevírá se prostor pro davovou násilnou akci, přičemž násilí umožní vytvořit alespoň načas společnost, jak si ji někteří lidé představují – s vyloučením Židů. Židovské obce, jak ukazují jejich časopisy, jsou z tohoto vývoje opravdu vyděšené. Nejde jen o to násilí, to tu bylo už dříve, třeba v roce 1866, 1897, 1899, ale náhle tu není stát, u kterého by se mohli dovolávat ochrany, a v tom je ten největší problém. Je to vidět na memorandu, které pod vedením vídeňské židovské obce v létě 1918 podepíše většina židovských obcí v monarchii. Memorandum obsahuje dokonce skrytou narážku, že pokud stát nezajistí Židům bezpečnost, židovské obce sáhnou po sebeobraně. Něco takového bylo dříve spojováno s Ruskem, ale rozhodně ne s habsburskou monarchií.

S: Na Slovensku byla situace se sebeobranou zajímavá tím, že sionističtí vůdci se zde nakonec dohodli s novou vznikající vládou v Budapešti, že vytvoří sionistické gardy, které pak v provinciích skutečně výtržnosti potlačovaly. Celkem tam bylo ale mnohem víc obětí než v Čechách a na Moravě, zemřelo přes sto lidí, nejen Židů, ale i výtržníků – a o nich pak během první republiky vznikaly lidové příběhy, podle nichž násilníky byli Židé. Další velký rozdíl mezi českými zeměmi a Slovenskem se

týká loajality: slovenští Židé byli do konce války naprosto loajální vůči Uhersku, neexistovalo zde žádné slovensko-židovské hnutí podobné hnutí česko-židovskému.

Vedle výtržností jde tedy i o vymezení pojmu národa.

F: V době vzniku státu probíhá mezi českými intelektuály diskuse o národě. Ta diskuse není primárně antisemitská, vztah k Židům je nicméně součástí této debaty. Mluví se o tzv. židovské otázce a Židé jsou vždy považováni za zvláštní, oddělenou, skupinu. Jako by se o integraci Židů do společnosti, tedy o tom, na čem bylo založeno česko-židovské hnutí, neuvažovalo. Jako by Židé museli znovu dokázat, že jsou opravdoví Češi. Takto mluví i lidé, kteří předtím proti antisemitismu sami bojovali, například spisovatel Jan Herben nebo sociolog Antonín Uhlíř.

A také bych ještě rád připomenul diskuse v českém tisku o Židech na Slovensku, které jsou zajímavé svým paternalismem. Myslím, že by nám to mohlo pomoci odhalit nějakou dualitu v myšlení o Židech: o Židech „našich“, absorbovaných, které ještě „snese“, a o těch východních Židech, kterých je hodně, kteří jsou neasimilovaní a možná neasimilovatelní, mají pejzy a kaftany a mluví nějakým divným jazykem a jsou to všichni podvodníci. K tomu nezapomeňme, že to je doba, kdy Čechy i Morava jsou plně uprchlíků z Haliče a Bukoviny. V pohledu na Slovensko přichází tato dualita ke slovu: dobře, my máme naše Židy, ale na Slovensku jsou ti východní Židé a ti nemohou být integrováni a zároveň je třeba před nimi Slováky chránit, protože Slováci nejsou tak dospělý národ jako Češi, kteří už snesou nějakou židovskou ekonomickou činnost. Slováky je proti těmto dravcům třeba ochraňovat.

S: To se koneckonců z pramenů, které máme k dispozici, projevuje i u samotného TGM. Je tam zaznamenaná diskuse mezi Masarykem a Šrobárem. Masaryk Šrobára upozorňuje, že to s protizidovskou politikou na Slovensku přehání. Debata se odehrává roku 1919, ještě před pařížskou konferencí. Masaryk nicméně Šrobárovi vzkazuje: „Počkejte alespoň, až bude po konferenci...“ ve smyslu, poté si zas dělejte, co chcete.

Kdy svou práci dokončíte?

Dokončujeme rukopis, pak ho budeme ještě zlepšovat, kniha by měla vyjít do roka.

KATEŘINA ČAPKOVÁ

BRATŘI WALDSTEINOVÉ Z RABŠTEJNA

a jejich náhrobky na pražském hřbitově

V polovině 19. století se v Praze usadila židovská rodina Waldsteinů, pocházející z Rabštejna nad Střelou. Na konci 18. století jsou Waldsteinové doloženi jakožto obchodující s tabákem, střížním zbožím a dobytkem. Výnosy z probíhajících obchodů umožnily rodině změnit působiš-
tě a část jejich členů se postupně stala úspěšnými pražskými podnikateli.

NUSELSKÝ PIVOVAR

Hlavou rodiny byl **WOLFGANG WALDSTEIN** (1807–1877), který žil se svou ženou Josefínou, rozenou Adlerovou (asi 1817–1880), nejprve v pražském Starém Městě (č. p. 730) a později na Novém Městě (č. p. 993 a 985). Jejich nejstarší syn **HERMANN CVI** (15. 8. 1837–6. 2. 1891) se stal nájemcem a posléze i majitelem pivovaru v Nuslích, který už od konce 17. století fungoval na břehu potoka Botiče. Za působení rodiny Waldsteinů se stal pivovar čtvrtým největším podnikem svého druhu v Čechách, po dvou plzeňských pivovarech a smíchovském konkurentovi. Součástí nuselského pivovaru byla i restaurace, která se stala přirozeným centrem nuselského společenského dění. Ze 30. let 19. století známe kolorit nuselského pivovaru ze scénáře Tylovy a Škroupovy *Fidlovačky*, v níž sbor sládků, přicházejících na pouť z nuselského pivovaru zpívá píseň „Kde je sládek, tam je mládek“. Část děje *Fidlovačky* se odehrává i v hostinci nuselského pivovaru.

Rodina Waldsteinů v nuselském pivovaru hospodařila od roku 1857 a v následujících desetiletích postavila či upravila většinu budov pivovaru (č. p. 10 a č. p. 1676, 1677, 1678 a 1679), které můžeme dodnes navštívit nad malebným korytem potoka Botiče. Při vstupu zaujme brána s pilíři zakončenými motivy pivních sudů. Hlavní přestavby původně barokního areálu proběhly v 60. a 70. letech 19. století a vzhledem k historickým a architektonickým hodnotám byla v roce 2003 část budov prohlášena za kulturní památku. Waldstei-

nové svoji činnost rozšířili o sklípky a výčep nuselského piva v Železné ulici na Starém Městě pražském (č. p. 546/I), který provozovali nejpozději od 70. let 19. století. V tomto období nastal rostoucí zájem o pivovarnictví, brzy poté však byl nuselský pivovar nucen vypořádat se s přibývajícím konkurencí.

NUCENÝ PRODEJ

Když roku 1891 zemřel Hermann Waldstein, prožíval pivovar období rozkvětu a optimistické byly i vyhlídky do budoucna. Stoupající kvalita piva měla vliv i na množství produkce. Dědický podíl po Hermannovi zakoupil jeho mladší bratr **SIEGMUND ŠLOMO** (27. 7. 1846–29. 3. 1917) a za jeho působení výroba zpočátku úspěšně

pokračovala. Konjunkce se pivovar dočkal na konci 19. století, kdy se díky oslavám povýšení Nuslí na město pohyboval výkon pivovaru kolem 90 000 hektolitrů za rok. Rodina Waldsteinů vlastnila i přilehlý zámek, který roku 1640 postavil hrabě Sezima z Vrty a později zanikl v souvislosti s rozdělením zámeckého parku a v důsledku stavby železnice Praha – Tábor. Jeho existenci připomíná nuselská ulice Na Zámecké.

Na samém konci 19. století začala výroba piva v důsledku menšího odbytu i zvýšené konkurence nových pivovarů klesat. Svůj podíl na úpadku nuselského pivovaru mohla mít i vlna antisemitismu, kterou část českých obchodníků rozpoutala ve snaze zbavit se židovských konkurentů. Na téma „židovského pivovaru v Nuslích“ a „Žida Waldsteina“ se psalo i v soudobém nacionálně zaměřeném českém tisku. Z různých příčin se proto Siegmund Waldstein rozhodl roku 1897 pivovar prodat. Také v průběhu prodeje byla

proti jeho osobě vedena protižidovská kampaň. Pivovar se stal akciovou společností, v níž měl Siegmund Waldstein pouze minimální podíl sedmi procent celkového kapitálu. Nejznámější značkou nuselského piva se stal 14procentní tmavý speciální ležák s názvem Prelát.

HROBKY

Ze čtyř synů Wolfanga Waldsteina jsou tři pohřbeni na Novém židovském hřbitově v Praze 3, o nejmladším Emilovi chybějí jakékoli zprávy. Třetí syn **JULIUS**, hebrejským jménem **JOSEF** (20. 2. 1851–19. 11. 1893), byl obchodním cestujícím a provo-

zoval agenturu se vzorky střížního zboží. Jeho náhrobek (sektor IV, 2. řada, náhrobek 20) nevybočuje z běžné místní kamenické produkce. Naopak stavby hrobek jeho starších bratrů Hermanna a Siegmunda jsou značně honosné. Hrobky leží naproti sobě při severním okraji hřbitova a je možné usuzovat, že na jejich stavbu přispěly výnosy pivovaru. Obě

patří mezi významné ukázky neorenesančního a neoklasicistního slohu. V hrobce Siegmunda Waldsteina jsou také uloženy ostatky jeho ženy Karoliny Krejndlové, rozené Weissové, a jejich syna Otty. In memoriam byl připojen nápis dcery Pauly, provdané Schwarzové, která zahynula 28. 2. 1942 v Lodži.

Hrobka Hermanna Waldsteina patří k nejstarším na hřbitově. V hrobce je pohřben Hermann se svou ženou Annou, dcerou Bera Lewinského z Dobříše. Autorem návrhu i provádějícím sochařem hrobky byl pravděpodobně Guglielmo Cianci, žák akademie ve Florencii a od roku 1853 profesor akademie v Perugii. Antikizující stavba ušlechtilých proporcí upoutá svou neokázalostí. Na jejím technickém stavu se projevovaly dlouholeté zanedbání, v jehož důsledku je statika hrobky porušena a konstrukci střechy narušují náletové dřeviny. Stavba dokonce hrozí zřícením, bylo tedy zapotřebí zajistit jí pomocí výdřev. Z uvedených důvodů je spolu s několika dalšími zařazena do nově vzniklého projektu postupných oprav hrobek významných osobností, který je jedním z dlouhodobých cílů společnosti Matana, a. s., pod jejíž správou od konce roku 2011 areál hřbitova spadá.

Text a foto IVA STEINOVÁ

Hrobka Siegmunda Waldsteina.

Hrobka Hermanna Waldsteina.

ZLOČIN SE VYPLÁCÍ

Pátrání po uloupených předmětech nekončí

Koncem října proběhla všemi světovými médii senzační zpráva – v nenápadném bytě v mnichovské čtvrti Schwabing byla nalezena rozsáhlá sbírka téměř patnácti set obrazů mistrů moderního umění, mimo jiné Pabla Picassa, Henriho Matisse, Marca Chagalla, Oskara Kokoschky a mnoha dalších významných umělců předválečného období. Cena sbírky byla odhadnuta na miliardu eur. K objevu prý došlo už v roce 2011, úřady o tom ale doposud mlčely. Jak se do onoho bytu obrazy dostaly a kdo byli jejich původní majitelé? Téma na detektivní román či hollywoodský trhák. Jedno je však jisté už nyní – šlo o nacistické konfiskace židovského majetku.

PŘÍPAD GURLITT

Existence sbírky byla představena veřejnosti až nyní, při příležitosti konání symposia berlínské Freie Universität, která před deseti lety založila speciální kunsthistorické oddělení, zabývající se pátráním po uměleckých předmětech, které nacisté zahrnuli pod výraz „zvrhlé umění“. Díla autorů vrcholného kubismu, surrealismu a dalších avantgardních uměleckých proudů 20. století byla, jak známo, považována nacisty za odpudivá a škodlivá a jejich prezentace byla na veřejnosti zakázána. V mnoha případech byla spálena či jinak zničena. Ale ne vždy. Někteří nacističtí funkcionáři, mezi nimi i ministr propagandy Goebbels, si velmi dobře uvědomovali, že je možné toto umění mimo Německo dobře zpeněžit, a to v době, kdy se rozběhly přípravy na válku a o finanční prostředky všeho druhu byla nouze. K takovému „zhodnocení“, jak sami tuto operaci nacisté nazývali, vybrali čtyři odborníky, jimž udělili nebyvalá privilegia. Získali mj. i pověření vyvézt „degenerované umění“, které bylo do roku 1936 součástí německých muzeí a galerií, a posléze i díla konfiskovaná židovským sběratelům. Jedním z těchto odborníků byl Hildebrand Gurlitt. Je ironií osudu či příkladem účelového dvojího metru nacistického režimu, že Hildebrand Gurlitt a jeho bratranec Wolfgang měli židovskou babičku, sestru slavné německé spisovatelky Fanny Lewaldové. A je to právě Hildebrandův syn Cornelius, dnes

již osmdesátiletý, kterému patří inkriminovaný mnichovský byt.

O Gurlittově sbírce se vědělo. Hovoří o ní i samotné záznamy gestapa, stejně jako o sbírce jeho bratra Wolfganga, který dokonce ještě v roce 1942 prodal tři obrazy významného berlínského židovského malíře Maxe Liebermanna do Švýcarska. Hildebrandova sbírka však byla podle doposud známých záznamů a výpovědí zničena v Drážďanech při spojeneckém náletu na konci války. To se nyní ukazuje jako přinejmenším sporné, v bytě se totiž za-

Neznámý obraz Marca Chagalla z Gurlittovy sbírky.
Foto archiv.

chovaly i dokumenty, které mohou napomoci v pátrání po provenienci uměleckých děl a po jejich dalších osudech. Osvětlí i okolnosti „zhodnocení“ vyvážených děl a nakolik stržené prostředky skončily v soukromých kapsách či švýcarských kontech. Jak píše týdeník Ústřední rady Židů v Německu *Jüdische Allgemeine* pod titulkem „Zločin se vyplácí“, vnese také světlo do výpovědi Cornelia Gurlitta, který tvrdí, že jeho otec většinu obrazů koupil od svých židovských přátel, aby jim pomohl.

DOTĚRNOST MÉDIÍ

A jak se mají věci u nás? Pátráním po uměleckých dílech se systematicky zabývá od roku 2000 Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kultur-

ních statků obětí druhé světové války. O jeho práci jsme již několikrát referovali, jeho činnost byla zahájena z iniciativy FŽO jako jeden z výstupů tzv. smíšené komise za předsednictví tehdejšího místopředsedy vlády Pavla Rychetského. Centrum bylo donedávna součástí Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, od loňského roku působí samostatně jako obecně prospěšná společnost.

Centrum připravovalo tiskovou konferenci, na které chtělo mj. referovat o úspěšné mezinárodní konferenci, která proběhla pod jeho taktovkou v říjnu v Poděbradech. Události kolem objevu Gurlittovy sbírky však termín tiskovky zásadně urychlily, konala se 11. listopadu. Dalším impulzem bylo i vyjádření jedné naší historičky umění pro Českou televizi, když prohlásila, že „u nás není ta situace tak dramatická jako v Německu, protože u nás proběhly restituční práce a většina prací ... ve státních sbírkách už byla vrácena nebo se o nich ví“. Velmi pravděpodobně o existenci centra a jeho aktivitách tato dáma – a mnoho jejích kolegů a kolegyně – neví nic. Zajímavý byl i její názor na to, proč byl nález Gurlittovy sbírky oznámen až nyní: „...možným důvodem je dotěrnost médií, která tak rychle vyžadují odpovědi ... a tým, který chtěl zjistit, odkud díla pocházejí, potřeboval klid ke své práci.“

Centrum se proto rozhodlo informovat o své práci pravidelně, a to nejen prostřednictvím jednorázové tiskové konference. Na té listopadové představilo těžiště své činnosti: pátrání po původu předmětů v českých kulturních institucích (v muzeích, galeriích, ale i na zámcích), bezplatnou pomoc žadatelům o uloupené předměty a pátrání po majetku uloupeném v protektorátu a zavlečeném do zahraničí (Německa, Rakouska, Ruska, ale také USA). Veškeré informace o činnosti centra lze nalézt na jeho webových stránkách www.cdmp.cz. Záznam z tiskové konference naleznete na adrese <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/zive-vysilani/videozaznam-520629-brifink-k-restitucim-kulturnich-predmetu-zcizenych-obetem-2-sv-valky/>.

A hollywoodský trhák? Jeden je na spadnutí. Jmenuje se *The Monuments Men*, produkce, režie a jedné z hlavních rolí se ujal George Clooney a zabývá se právě osudy uměleckých předmětů, uloupených nacisty. O filmu budeme ještě referovat.

TOMÁŠ KRAUS

IZRAEL: Marná snaha být holubicí

Když byla 24. listopadu v Ženevě podepsána dohoda velmocí s Íránem, největší emoce vzbudila v Izraeli. To o něčem svědčí – jak ohledně té dohody, tak ohledně izraelské společnosti.

Dohoda podvazuje schopnost Íránu vyvinout jadernou zbraň. Uvolňuje některé západní sankce vůči němu a za to se Írán zavazuje k několika krokům: zastaví obohacování uranu nad hranici 5 procent; zneškodní své zásoby výše obohaceného uranu; zastaví rozvíjení technologie obohacování; nespustí reaktor v Aráku; do svých zařízení vpustí inspektory Mezinárodní agentury pro atomovou energii...

Svět dohodu chválí, média píšou o úspěchu diplomacie Baracka Obamy, ba o „historickém milníku“, leč v Izraeli vládnou rozpaky či spíše odmítání, neboť dohoda Íránu povoluje obohacovat uran na nízké úrovni – pro energetické účely. Podle průzkumů jsou proti tomu dvě třetiny Izraelců. Premiér Netanjahu prohlásil, že to není historická dohoda, ale historická chyba. Místopředseda Knesetu Moše Feiglin pak rozvinul fakt, že Izrael u jednání nebyl, do paralely s rokem 1938 a Mnichovem: „Tak jako Československo nebylo zapojeno do jednání, která ho odsoudila k smrti, i dnešní Izrael sleduje jen zpovzdálí, jak západní mocnosti obětují jeho existenční zájmy.“

Přitom už v říjnu napsal bývalý šéf vojenské rozvědky Amos Jadlin do listu *The Wall Street Journal* analýzu možné dohody s Íránem. Různé varianty hodnotil škálou 1 až 4 od „ideální“ po „špatnou“, přičemž dohoda nyní skutečně dosažená odpovídá dvojce („přijatelná“). Proč tedy vládnou takové emoce? To stojí za ucelenější pohled – na samotnou dohodu i na izraelskou společnost.

NEJLEPŠÍ MOŽNÁ DOHODA

Přijde-li řeč na solidní analýzu, strašení Mnichovem odmítají i lidé, kteří mají daleko k bezbřehému optimismu, třeba politolog z Hebrejské univerzity Šlomo Avineri. Podle něj je za daných okolností ženevská dohoda nejlepší dosažitelnou cestou k zastavení zbrojního programu. V ideálním světě, píše Avineri, by byl Írán přinucen rezignovat na celý jaderný program a vydat veškerý obohacený uran. V reálném světě je to však nedosažitelné. Dohoda tak dává Íránu mezinárodní legitimaci „prahové země“,

což zneklidňuje Izrael, ale i Saúdskou Arábii, Turecko, Egypt a emiráty v Perském zálivu (připomeňme, že tyto sunnitské státy označují možnou íránskou bombu za šíitskou).

To, že si západní státníci gratulují k odvrácení velké krize, je podle Avineriho oprávněné. Chybá je ale jejich víra, že dohoda jadernou hrozbu Íránu vyřešila. Jen naiva by věřil, že během šesti měsíců lze s Teheránem uzavřít dohodu definitivní (ta ženevská je jen prozatímní – na půl roku). Úhrnem: Dohoda není reprízou Mnichova z roku 1938, jak mnozí předhazují, ale vyprší-li bez

Většina Izraelců chce být holubicemi, ale... Foto Karel Cudlín, 2012.

náhrady, může po ní následovat ještě výbušnější budoucnost.

S tím souhlasí i analytik Ron Ben-Jišaj v listu *Jediot Achronot*. Ženevská dohoda je rozumná, ba dobrá, ale jen tehdy, bude-li účinná pouze na příštích šest měsíců – do konce května. Kdyby se však z této rozumné prozatímní dohody měla stát dohoda permanentní, hrozilo by z ní riziko: Írán by se stal na neomezenou dobu „prahovou jadernou zemí“, takovou, jež by se v případě potřeby mohla dopracovat k jaderné zbrani v řádu pár měsíců. Pak už by to byl džob pro izraelskou rozvědku.

POD TLAKEM REALITY

A teď se dostáváme k izraelské společnosti. Proč paušálně odmítá dohodu, kterou analytici označují za rozumnou, ba nejlepší dosažitelnou? Možná to souvisí s rozpoložením této společnosti, které v některých ohledech vykazuje znaky schizofrenie. Zajímavý článek o tom napsal i u nás známý Josi Klein Halevi do listu *The Times of Israel*. Psal ho už v říjnu, ještě před ženevskou dohodou, leč tím je obecnější.

Halevi je rodilý Američan žijící už třicet let v Izraeli. Proto často srovnává americký veřejný diskurz s izraelským. Zatímco americký se vyhocuje a dělí společnost na dva nesmiřitelné názorové tábory, Izrael má pověst velmi soudržné společnosti. Ta představa je ale přitažena za vlasy, píše Halevi. Jen málokterá demokratická země je tak rozštěpena ideologickými střety o roli území, bezpečnosti, víry, státu a identity. Až v poslední době začíná vznikat střizlivá většina usilující o sociální kompromis a zklidnění ideových sporů. Nejlépe to ukazuje vztah k „teritoriím“, palestinským územím dobytým v šestidenní válce v červnu 1967.

Z hlediska levice byla po čtyřicet let největší hrozbou pro židovskou většinu a demokratickou duši Izraele okupace těchto území. Z hlediska pravice bylo největší hrozbou stažení ze Západního břehu a vytvoření nepřátelského palestinského státu. Ideologický rozštěp byl tak silný, až vedl k atentátu na premiéra Rabina. Nyní se však ukazu-

je, že v něm nevitěží ani levice, ani pravice, ale jakýsi nový střed. Halevi tvrdí, že dnešní politikou většiny Izraelců je sblížení levicové a pravicové pozice.

Většina souhlasí s levicí, že okupovat „teritoria“ morálně ohrožuje izraelskou společnost. Přitom táž většina souhlasí s pravíci, že uzavřít mír s palestinským národním hnutím, které neuznává legitimitu židovského státu v jakýchkoli hranicích, je nebezpečné. Na pohled to působí schizofrenně, ale je to tak. Ještě před dvaceti lety i Strana práce byla proti vzniku palestinského státu. Teď přijímá „řešení v podobě dvou států“ i pravicový Likud.

Srovnali se s tím i voliči. Tradiční pravice selhala v tom, že nepřinesla bezpečí. A tradiční levice zas v tom, že nepřinesla mír. I proto slábne pevná vazba Izraelců na tradiční politické strany. „Výsledek je ten,“ tvrdí Halevi, „že většina Izraelců chce být holubicemi, ale cítí, že realita je tlačí do pozice jestřábů.“

Je to jen spekulace, ale možná i proto Izraelci tak emočně odmítají dohodu velmocí s Íránem. **ZBYNĚK PETRÁČEK**

POTRESTANÝ RYTÍŘ ...a další události

/Vybráno z českého tisku/

O tom, že Schindlerovu továrnu čeká sanace, píše MF DNES (6. 12.). Bývalou továrnu v Brněnci na Svitavsku, kde Oskar Schindler zaměstnával za druhé světové války židovské pracovníky, tíží ekologické zátěže a objekty v ní se bortí. Obec tam dlouhé roky plánuje zbudovat památník obětem holokaustu. „Nejdřív se ale musí rozlehlý areál sanovat,“ řekl novinářům starosta Blahoslav Kašpar. „Bezpečí úrazu tady hrozí dnes a denně.“ Obec by jednou ráda v areálu zbudovala prohlídkovou trasu o pobytu Židů za druhé světové války v Brněnci. Studie odhaduje náklady na zbudování památníku na 20 milionů. ■ Na otázky čtenářů zprávy iDNES.cz odpovídal iránský chargé d'affaires v Praze Gholam Réza Derikvand. Nejčastějším tématem otázek byly vztahy mezi Íránem a Izraelem. Gholam Réza Derikvand čtenářům vzkázal, že známý výrok o „vymazání Izraele z mapy“ vznikl nepřesnou interpretací výroku bývalého prezidenta Ahmadínežáda. „Íránci nemají nic proti Židům, protože v Íránu žije dosti velká židovská menšina, která je dokonce zastoupena v parlamentu. Dobré vztahy mezi Íránci a Židy jsou přirozené a nevraživost je importována,“ soudí iránský diplomat. Nicméně Izrael jako hrozbu vnímá. „Izraelský režim již stokrát hrozil Íránu,“ dodal. ■ V recenzi na výstavu *Mladí lvi v kleci* (Respekt.cz, 8. 12.), která v Liberci představuje zapomenuté umění meziválečného Československa, se mimo jiné píše: „Někdejší šéf Národní galerie byl s touto věcí vždycky rychle hotov. Podle Milana Knížáka měla tvorba českých Němců a německy hovořících Židů žijících v prvorepublikovém Československu maximálně ‚lokální význam‘, navazovala ‚na jiné tradice‘ a s českým prostředím měla ‚málo společného‘. Výsledek jeho postoje můžeme ve stálé expozici Národní galerie vidět dodnes: těch pár moderních děl od etnicky ‚nečistých‘ Čechů, která Knížák dovolil ve Veletržním paláci pověsit, nenajdeme nikde jinde než v oddělení zahraničního umění.“ ■ „Jihovýchodně od Pavlova leží zpustošený hřbitůvek, kde odedávna byli pohřbíváni místní Židé,“ tak začíná pověst, která se o jednom z nejmenších, podle některých zdrojů dokonce vůbec nejmenším hřbitově v České republice

traduje a kterou uvádí Jaroslav Koutník v publikaci *Po svahu Křemešníka* z roku 1990. „Jednou, když tam právě pohřbívali chudého Žida, jel právě okolo starší syn rytíře Blažka. Ten měl na pavlovské Židy

odedávna zášť, a proto rozkázal svým zbrojnošům, aby pohřbu zamezili. Rozehnali tedy početné účastníky a hrob zasykali. Avšak bez trestu to nezůstalo. Když tudy jel rytíř podruhé, rozevěřela se země a pohltila ho i s jeho družinou. Jáma je tam znatelná dodnes. Vždy o Velkém pátku musí rytíř objíždět vážně ten hřbitov a pak zmizet,“ vypráví pověst. (Pelhřimovský deník 6. 12.) ■ Letošní Nobelovu cenu za chemii získali Martin Karplus, Michael Levitt a Arieh Warshel. „Dílo Karpluse, Levitta a Warshela je průlomové, protože dokázali spojit klasickou newtonovskou fyziku se zásadně odlišnou fyzikou kvantovou. Před nimi si chemici museli vždy vybrat pouze jednu

z nich,“ zdůvodnila své rozhodnutí Královská švédská akademie věd. Výsledky jejich práce přenesly chemické experimenty do kyberprostoru. Laicky řečeno, místo ve zkumavkách se bádá v počítačích. Martin Karplus (83), profesor chemie na Harvardově univerzitě, se narodil

15. března 1930 ve Vídni. V roce 1938 se jeho rodině podařilo utéct před nacisty do USA. Z rodokmenu vyplývá, že otec Martina Karpluse Hans (* 1898) byl synem Johanna Paula Karpluse (* 1866), psychiatra a docenta medicíny na Vídeňské univerzitě. O čtyři generace zpět najdeme v přímé genealogické linii Lewina Karpluse (* 1746) jako představeného osoblažské židovské obce. (5plus2, 5. 12.)

■ „Kdo je Žid a kdo není? To je problém od samého počátku a zůstane jím navěky,“ říká v interview pro Literární noviny (12. 12.) izraelský spisovatel A. B. Jehošua. Jak to myslíte? „Jak to říkám. Ona totiž žádná definice Žida existovat ani nemůže. Žid nemusí vyznávat náboženství, aby byl Žid, nemusí umět hebrejsky, nemusí žít v Izraeli. Podle mého je Židem každý člověk, který se jím cítí být. Je to samozřejmě problematická definice a ne každý s ní bude souhlasit. Je přitom jasné, že Židem nemusí být jen ten, kdo má židovskou matku. I v holokaustu zahynul bezpočet Židů, kteří neměli židovskou matku, ale byli popraveni jako Židé. Copak ale máme brát za bernou minci, že jsme Židé jen proto, že to o nás řekl Hitler? Zkrátka, je to naše vnitřní otázka a bude nás provázet navěky. Na druhou stranu ale jasně vím, jak definovat Izraelce.“ ■ Hlavní hrdinové humoristického románu Karla Poláčka *Bylo nás pět* mají od pondělí v Rychnově nad Kněžnou své ulice. Zastupitelstvo města rozhodlo, že podle literárních postav se bude jmenovat šest nových ulic v lokalitě zvané Nová Sibiř. Jména ulic podle postav románu město vzdá úctu osobnosti Karla Poláčka, který je rychnovským rodákem. Pět ulic dostalo název podle jmen kluků, kteří jsou ústředními postavami románu: Bajzova, Zilvarova, Kemlínkova, Bejvalova a Jirsákova. Šestá ulice nese jméno Fajstova, podle pana Fajsta, což byl v románu starý mládenec a milovník starých mravů. Knihu *Bylo nás pět*, která poprvé vyšla až po válce, napsal Poláček krátce před odchodem do Terezína v roce 1943. Po známém autorovi je v Rychnově pojmenované náměstí a před zdejšími divadlem stojí od roku 2003 sochy pěti chlapců a psa Pajdy z *Bylo nás pět*. V lokalitě Nová Sibiř již jedna ulice spjatá s literaturou je. V roce 2007 schválilo místní zastupitelstvo přejmenování původní cesty, spojující Javornickou ulici a Jabloňovou alej, na ulici Bohumila Hrabala. (10. 12., ČTK)

ljd/, ilustrace Jiří Stach.

Kalendárium

Prvorepublikovou pražskou hudební vědu a poválečnou americkou muzikologii spojovala jedna výjimečná osobnost. Byl jí **PAUL NETTL**, od jehož narození si v lednu připomínáme **125 let**. Jeho německy mluvící rodina židovského vyznání žila po generace v oblasti Vrchlabí a Náchoda – v ghettu ve Velké Bukovině je rodina doložena již v 18. století.

Paul Nettl, narozený **10. 1. 1889** ve Vrchlabí, byl jedním ze čtyř dětí Johanny a Karla Nettlových, majitelů továrny na výrobu papíru. Intelaktuálně a hudebně nadaný Paul nejdříve absolvoval obecnou školu v rodné obci a gymnázium v nedalekém Hostinném. Od roku 1908 byl posluchačem Německé univerzity v Praze, kde nejdříve studoval práva a následně hudební vědu u profesora Heinricha Rietsche, muže taktéž německo-židovského původu. Mezi jeho učitele patřili mj. Vítězslav Novák a Gerhard Keussler. Na Německé univerzitě navštěvoval

Nettl dobrovolně i přednášky dalších významných osobností tehdejší pražské akademické scény: literárního historika Augusta Sauera a filosofů Oskara Krause a Christiana von Ehrenfelse. V době vysokoškolských studií Nettl společně se svým bratrem konvertoval ke katolicismu. Nebyla to však poslední změna vyznání. Záhy totiž z církve vystoupil, aby po vzniku ČSR začal sympatizovat s nově vzniklou Církví československou husitskou. Po emigraci do USA navštěvoval presbyteriánské mše.

Nettl promoval roku 1915 a okamžitě byl odveden do armády; první světovou válku strávil v Korutanech a na italské frontě v Tyrolsku, kde byl dokonce vyznamenán. Po skončení konfliktu a rozpadu monarchie se stal vysokoškolským asistentem Guida Adlera na Univerzitě ve Vídni. Roku 1920 se vrátil do Prahy a následujícího roku se habilitoval na Německé univerzitě jako soukromý docent. Záhy se začal angažovat v hudebních spolcích a organizacích. Stal se např. členem Německé hudební skupiny. Společně s výše zmíněným Heinrichem Rietschem, hudebním kritikem Ernstem Rychnowským a později i s Gustavem Beckingem byl aktivní v německém pražském vzdělávacím spolku Urania a byl činný i v Mezinárodní hudební společnosti.

Po smrti H. Rietsche v roce 1927 byl Nettl považován za jasného kandidáta na uvolněný post v čele Ústavu hudební vědy Německé univerzity. Kvůli židovskému

původu však univerzita jeho jmenování nepotvrdila. V roce 1933, kdy se v Německu dostal k moci Hitler, se Nettl stal vedoucím německého vysílání pražského rozhlasu. Jeho pedagogickou, vědeckou a organizační činnost v tomto období také doplňovala hojná publikační činnost – odborné i popularizační články, studie a recenze vycházely nejen v německých periodikách, která byla vydávána v ČSR, ale i v těch zahraničních.

Po okupaci Čech a Moravy se Nettl musel skrývat a ani jeho manželka Gertruda, pražská rodačka a hudebnice, o něm neměla žádné informace. Příčinou nebyly jen Nettlovy židovské kořeny, ale i ta skutečnost, že byl členem zednářské lóže a aktivně se účastnil činnosti této organizace, která pomáhala komunistům a socialistům, kteří uprchli před Hitlerem z Německa a Rakouska. V září 1939 se mu však s rodinou podařilo uprchnout vlakem přes Německo do Holandska a odtud lodí do USA. Za pomoc byl Nettl vděčný ně-

Paul Nettl. Foto archiv.

meckému muzikologovi Gustavu Beckingovi, a to i přesto, že ten se tehdy již plně hlásil k nacionálnímu socialismu a byl to právě on, koho kdysi univerzita povolala do funkce, po které toužil Nettl. Tragickému osudu však neunikli Nettlovi rodiče, kteří zahynuli v ghettu Terezín.

Přijetí v USA rodině Nettlových zařídil prezident Westminster Choir College v Princetonu John Williamson a Albert Einstein. Během druhé světové války působil Nettl, kterému se podařilo získat americké občanství, nejdříve v Princetonu jako učitel hudby. Roku 1946 byl jmenován profesorem hudební vědy na Indiana University v Bloomingtonu, kde vyučoval i po svém odchodu do důchodu až do roku 1964 a kde také dne **8. 1. 1972** zemřel. Jako hostující profesor přednášel v New Yorku a Filadelfii, působil též pedagogicky na Chicago Musical College (dnešní Roosevelt University) a na Cincinnati College-Conservatory of Music.

V předválečné vědecké činnosti se Nettl věnoval hlavně dějinám hudby z období let 1600–1800 a významným osobnostem – Mozartovi, Beethovenovi. Jeho jméno najdeme nejen takřka ve všech amerických a německých autoritativních slovnících, a dokonce i v literatuře české.

V otcových stopách se vydal jeho syn, v současnosti profesor americké Univerzity v Illinois Bruno Nettl, mezinárodně uznávaný etnomuzikolog. I jemu patří poděkování za pomoc při vzniku tohoto článku.

RADEK AUBRECHT

HUDBA JE DAR Z NEBE

Alice Herzová-Sommerová se dožila 110 let

Bývala geniální pianistka: jejím umění naslouchali lidé v koncertních sálích předválečné Prahy, v terezínském ghettu, v Jeruzalémě, poslední koncert odehrála v Londýně,

Foto archiv.

když jí bylo 99. Nyní hraje tak, jak jí artritické prsty dovolí, a zpaměti, protože na noty už nevidí. Ale stále dokáže přehrát své oblíbené skladatele. Hudbu bere jako dar z nebe.

Narodila se 26. listopadu 1903 v Praze v židovské rodině

Herzových: obchodníka Friedricha a jeho vzdělané a společenské ženy Sofie. K rodinným přátelům patřili filosof Felix Weltsch (který se oženil s její sestrou Irmou), Max Brod, Franz Kafka, Gustav Mahler. Alice vystudovala pražskou německou konzervatoř, poprvé se posluchačům představila roku 1924.

Dráhu mezinárodně úspěšné klavíristky přerušila okupace. Většina příbuzných a přátel již odjela, ona zůstala s manželem a pětiletým synkem v Praze, aby se někdo staral o nemocnou matku, kterou nacisté deportovali do Terezína mezi prvními. V červenci 1943 se tam dostala s manželem a synem Rafaelem i ona. Ještě před tím se však – na matčino přání – zvládla naučit zpaměti čtyřadvacet Chopinových etud, mistrovských a nesmírně obtížných děl. V Terezíně je pak zahrála víc než stokrát a Rafi jí otáčel listy. Její manžel i matka zahynuli, ona a syn přežili. Roku 1949 odjeli do Izraele, Alice začala učit na hudební škole, z Rafaela se stal vynikající cellista a dirigent (zemřel roku 2001). Roku 1986 se vrátila do Evropy a svůj třetí domov nalezla v Londýně. Její život se stal námětem dvou knih a dokumentárního filmu *Dáma v pokoji číslo 6. Ze záznamů rozhovorů*, které lze nalézt na internetu, poznáme, díky čemu (kromě hudebního nadání) zvládla všechny útrapy a ztráty: má neuvěřitelnou schopnost vidět kolem sebe dobro, radovat se ze života. Sama však říká, že za vše, co se jí v životě povedlo, vděčí hudbě.

V předmluvě ke své biografii (*Zahrada rajská v pekle*) mj. napsala: „V Terezíně dala hudba sílu mnoha vězňům, i když jen dočasně. Když o tom uvažuji zpětně, díky hudbě jsem si zachovala optimismus, hudba zachránila mě i mého synka. Hudba byla naše jídlo, doslova živila naše duše, nedovolila nám nenávidět. V těch nejtemnějších koutech světa nás zbavila strachu a připomněla nám, že život je krásný.“ (am)

FRANTIŠEK R. KRAUS

Plyn, plyn..., pak oheň

Vězeň č. B 11632

■ Kniha je jedním z prvních literárních svědectví o genocidě Židů: vyšla již v září 1945. Její autor, František R. Kraus (1903–1967), byl zajímavá a známá osobnost předválečné Prahy. Začínal jako lokálkář a soudničkář v *Bohemii* a dalších pražských německých novinách, zejména ve slavných *Prager Tagblatt* a *Prager Presse*, později pravidelně přispíval i do novin českých, zejména do *Tribuny*. Přátelil se s Egonem Erwinem Kischem, jehož považoval za svého učitele a jehož styl reportáže se silným sociálním aspektem si osvojil. Kisch ho přivedl mezi novináře a spisovatele Pražského kruhu Kafku, Broda, Werfela, Ottu Picka, Johannese Urzidila aj. Spolupráce s *Tribunou* jej zase přivedla do blízkosti Poláčka, Basse, bratří Čapků a dalších osobností české literatury, později mu otevřela dveře k TGM a zejména k jeho synovi Janovi.

Po okupaci byl F. R. Kraus zařazen do prvního terezínského transportu (AK 1), v ghettu zůstal až do října 1944, kdy byl poslán do Osvětimi, odtud do pobočného tábora v Hlivicích (Gleiwitz) a pak do pracovního tábora v Blechhammeru. Po leteckém náletu na tábor se Krausovi podařilo utéci, přes Polsko a Podkarpatskou Rus se dostal do již svobodné Budapešti. Tam začal psát reportáž o všem, co prožil...

Vydalo nakladatelství Grantis v Ústí nad Orlicí roku 2013; 96 stran, dop. cena 149 Kč.

A. B. JEHOŠUA

Cesta na konec tisíciletí

■ Ve vynikajícím českém překladu vychází již čtvrtý román významného současného izraelského spisovatele, který na počátku prosince knihu osobně v Praze představil.

Cesta na konec tisíciletí se odehrává roku 999 a Jehošua v ní brilantně načrtává kulisu středověkého světa s jeho senzualitou a morálkou a přitom na pozadí střetu dvou odlišných židovských kultur, Orientu a Okcidentu, odkrývá nejhlubší otázky týkající se původu mravního citění, charakteru, lidských stereotypů a jejich konfliktů s láskou a vášní.

Vydalo nakladatelství. Pistorius & Olšanská v Příbrami roku 2013. Z hebrejštiny přeložila Magdalena Křížová; 344 stran, dop. cena 329 Kč.

KNIHY VÝSTAVY

UDÁLOSTI

ŽIDÉ V GULAGU

■ Výstava *Židé v gulagu*, jež se koná ve spolupráci Knihovny Václava Havla a Ústavu pro studium totalitních režimů, je již druhým projektem autorské dvojice Adama Hradilka a Jana Dvořáka. Navazuje tak na úspěšnou putovní výstavu *Čechoslováci v gulagu*, která byla poprvé k vidění v březnu 2012.

Na výstavě je představen dosavadní průběh výzkumu založený na rozhovorech s pamětníky a nově objevených dokumentech z archivů NKVD.

Na začátku druhé světové války hledaly statisíce uprchlíků z nacisty okupovaných zemí Evropy útočiště v mnoha státech světa a setkávaly se s rozličnou mírou pochopení ze strany místních vlád. Se specifickým přístupem se setkali v Sovětském svazu. Stovky tisíc běženců, kteří překročili hranice do Sovětského svazu, nebo na území, jež bylo Sovětským svazem okupováno, se často staly obětmi tamějšího represivního režimu.

Po nacistické okupaci zbytku Československa v březnu 1939 uprchly na sovětské území tisíce československých Židů před nacistickou perzekucí, mnozí z nich však byli zatčeni sovětskou tajnou policií NKVD a odsouzeni za nelegální přechod hranice či „špionáž“ k mnohaletým trestům a stali se otroky nápravně pracovních táborů Gulagu, kde řada z nich zahynula.

Výstavu doplňují dokumenty a předměty denní potřeby vězňů, které byly nalezeny během expedice do opuštěných táborů na Sibiři, zorganizovaných občanským sdružením Gulag.cz. Výstava je přístupná do **12. ledna** v Knihovně Václava Havla, Řetězová 7, Praha 1 (Galerie Montmartre), a to od úterý do neděle, od 12 do 18.00.

SEMINÁŘ K MODERNÍM ŽIDOVSKÝM DĚJINÁM

■ Seminář probíhá od podzimu roku 2013 ve spolupráci Židovského muzea v Praze a Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd ČR. Jeho cílem je vytvořit platformu pro akademickou diskusi nad nejnovějšími výzkumnými projekty k dějinám Židů v posledních třech stoletích. I přes přednostní zájem o dějiny střední Evropy se seminář nevyhýbá tématům z dějin židovského obyvatelstva v jiných oblastech. Za obohacující považujeme též témata, která se přímo netýkají židovského obyvatel-

stva, ale která nám mohou pomoci se na židovské dějiny podívat z jiné perspektivy (např. ostatních „menšin“).

Seminář usiluje o multidisciplinární přístup k tématům, tedy i z pohledu sociologie, politologie, dějin náboženství, dějin umění atd. Referujícími jsou badatelé z českých a zahraničních institucí; odborníci, kteří již delší dobu pracují v oboru, stejně jako studenti na doktorandské úrovni. Místem setkání je Oddělení pro vzdělávání a kulturu ŽM v Praze, Maiselova 15, Praha 1, 3. p., vždy od 18 hodin. Seminář se koná v češtině, angličtině nebo němčině. Organizaci semináře zajišťují K. Čapková (capkova@usd.cas.cz) a M. Frankl (michal.frankl@jewishmuseum.cz). (Rozhovor k semináři naleznete na str. 18.)

Program na letní semestr 2014:

■ 5. února: Kateřina Králová (FSV UK): Židovská komunita v poválečném Řecku: mezi asimilací a exkluzí.

■ 5. března: Louise Hecht (Palackého univerzita, Olomouc): Transfer of Good – Transfer of Culture: The Tobacco Monopoly and the Rise of Modern Jewish Intellectuals in the Habsburg Monarchy.

■ 2. dubna: Volker Zimmermann (Collegium Carolinum, Mnichov): „Zigeuner“, Juden und andere „Fremde“. Zur Kriminalisierung von Minderheiten im langen 19. Jahrhundert.

■ 14. května: Marcin Wodziński (Uniwersytet Wrocławski): History of Hasidism: New Trends.

■ 4. června: Jacob Labendz (Washington University, St. Louis): Post-Normal: Jewish-State Relations during the Last Decade of Czechoslovak-Communist Rule.

DIVADELNÍ INSCENACE PŘELÍČENÍ

■ Na konci února uvede umělecká skupina OLDstars sdružující studenty uměleckých škol svou autorskou úpravu hry německého dramatika Petera Weisse *Přelíčení* (Die Ermittlung), která se formou dokudramatu zabývá justičním procesem rekonstruujícím genocidu ve vyhlazovacím táboře v Osvětimi. Premiéra se uskuteční **24. února** v 19.00 a 21.00 v klubovém uměleckém prostoru H20 (Koněvova 61, Praha 3) v rámci mezinárodního festivalu proti totalitě Mene Tekel.

Skupina OLDstars se vydala po tragické trase Praha Bubny – Terezín – Auschwitz-Birkenau. Cílem cesty bylo vcítit se a proniknout do prožitku utrpení, které tvoří jádro připravované inscenace. (Více na www.oldstars.cz a www.menetekel.cz.)

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(společenský sál, Maiselova 18, P 1)

Podvečer Yvonne Přenosilové

■ V úterý **14. ledna** od 15.00 přivítáme na obci pana **Aleše Hámu**, zpěváka, muzikálového a filmového herce, rozhlasového i televizního moderátora a řidiče televizního taxíku. (Změna programu vyhrazena.)

Káva o čtvrté

■ Ve středu **22. ledna** v 15.30 zavítá na „Kávu“ spisovatelka, novinářka, válečná zpravodajka, humanitární pracovníce **Petra Procházková**. Statečná žena, která se účastnila válečných konfliktů v Osetii, Abcházii, Gruzii, Čečensku, Náhorním Karabachu, Afghánistánu a Kurdistánu.

Připravil a moderuje Honza Neubauer.

Nová kniha Zuzany Peterové

■ Dovolujeme si vás pozvat na představení nové knížky **Zuzany Peterové Duše, proč pláčeš?**, které se koná ve čtvrtek **30. 1.** od 15.00 v ŽOP v sále ve 3. patře. Všichni jsou co nejrůzněji zváni! Občerstvení zajištěno.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP V PRAZE**

(Maiselova 15, P 1, 3. patro)

■ Není-li uvedeno jinak, začínají pořady v 18.00 a vstupné na ně činí 30 Kč.

■ 9. 1.: **Kořeny ženské spirituality**. Přednáška Terezie Dubinové spojená s prezentací její knihy *Kořeny ženské spirituality: Návrat a transformace starověké moudrosti* (Keltner Publishing, 2013). Autorka klade důraz na chápání starověku a původního biblického odkazu jako duchovně inspirativního období. Kniha bude na místě k prodeji.

■ 14. 1.: **Ztracený Jemen**. Přednáška Jana Neubauera spojená s projekcí autentických a dnes i jedinečných záběrů.

■ 20. 1.: **Vlak do Výmaru**. Představení nové knihy Ladislavy Chateau, která objasňuje situaci ve Francii během druhé světové války, zejména v literárním světě. S autorkou bude rozmlouvat publicista Petr Brod. Kniha bude k dispozici za zvýhodněnou cenu.

■ 23. 1.: **Architektura památníků holokaustu**. Přednáška architektky Daniela Zise věnovaná významným památníkům šoa v Izraeli a v diaspoře. Přednáška se koná v příležitosti nadcházejícího Mezinárodního dne památky obětí holokaustu.

■ 29. 1.: **The Kalusz I Thought I Knew**. V dokumentárním filmu pátrá kanadsko-izraelský filmový tvůrce Bernard Dichek po domě svého otce v dnešním ukrajinském městě Kaluž, jehož židovská populace byla během 2. světové války vyvraždě-

**KULTURNÍ
POŘADY**Mark Podwal: *Tu bišvat*.

na. Na projekci s anglickými titulky naváže diskuze s autorem v angličtině.

■ 30. 1.: **Jidiš ve třech**. Hana Frejková uvádí své nové, v pořadí již třetí CD. Zazní staré, nové i nejnovější písně v podání zpěvaček Hany Frejkové a Marianny Borecké, akordeonisty Slávka Brabce a klarinetisty Milana Potočka. Vstupné 60 Kč.

■ **Nedělní program pro děti a jejich rodiče**: 19. 1. ve 14.00: **Lviček Arje si připomíná 2. světovou válku**. S pamětníkem si připomeneme osudy židovských dětí, povíme si i o ghettu Terezín, dětských kresbách a opeře *Brundibár*. Dílna je určena dětem od 10 let. Prohlídka: Pinkasova synagoga. Jednotné vstupné 50 Kč.

■ Výstava v prostorách OVK: **Zničené židovské památky severních Čech**. Do 30. 1. od po–čt 10–15, pá 10–12, během večerních programů a po domluvě.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP V BRNĚ**

(tř. Kpt. Jaroše 3, Brno)

■ Není-li uvedeno jinak, začínají pořady v 18.00 a vstupné na ně činí 30 Kč.

■ 7. 1. v 17.00: **Tady se to nemůže stát**. Vernisáž výstavy dětských kreseb vzešlých z výtvarné soutěže každoročně vyhlašované Památníkem Terezín. V doprovodném programu vystoupí Dětský sbor Brno pod vedením sbormistryně Valerie Matašové a na své terezínské věznění zavzpomíná pamětník Pavel Fried. Výstava je věnována Mezinárodnímu dni památky obětí holokaustu a je přístupná do konce ledna.

■ 14. 1.: **Judaismus a ženy v Izraeli**. Přednáška PhDr. Marcely Zoufalé vychází z její stejnojmenné knihy, která se snaží přiblížit dnešní realitu židovského státu. (Náhradní termín za neuskutečnou přednášku v listopadu loňského roku.)

■ 16. 1.: **Tu bišvat**. Patnáctého dne měsíce švat se v židovských komunitách po celém

světě slaví Nový rok stromů. Přednáška Mgr. Kristýny Kuboňové se zaměří nejen na průběh slavení svátku Tu bišvat v minulosti i současnosti, ale také na symbolickou podobnost mezi člověkem a stromem zdůrazňovanou v kabalistických textech.

■ 21. 1.: **Od asanace k UNESCO**. Třebíčský architekt Lubor Herzán, který byl od počátku přímým aktivním účastníkem proměny asanačního území židovské čtvrti v Třebíči, zapsané jako památka do seznamu UNESCO, ve zkratce seznámí s příběhem její obnovy a na obrazových materiálech vysvětlí zásadní proměny bývalého ghetta. Akce se koná ve spolupráci s KVC rabína Federa.

■ 23. 1.: **Židovští pěvci na scéně brněnské opery**. Přednáška prof. Václava Věžníka, jedné z nejvýznamnějších osobností české operní režie druhé poloviny 20. století, seznámí přítomné s deseti nejvýznamnějšími hosty brněnských divadel z let 1900–1944.

■ Neděle 26. 1. v 10.30: **Nový rok stromů neboli Tu bišvat**. Víte, že i stromy mají v židovském kalendáři svůj Nový rok? Přijměte pozvání na dílnu pro rodiče s dětmi, kde se dozvíte, kdy a jak se tento svátek slaví, a také mnohé z plodin ochutnáte a budete i výtvarně tvořit. Vstupné 30 Kč.

**ŠALOM ALEJCHEM
V JINÉM ČASE**

■ Rozhlasový pořad Židovské obce v Praze Šalom alejchem na stanici Regina Praha (92,6 FM) bude od ledna 2014 vysílán v jiný čas než dosud. Nadále si jej bude možno poslechnout každou sudou neděli, ale počínaje prvním pořadem **12. ledna**, v novém čase: **od 20.02 do 20.32** hodin. *lp*

SYNAGOGA TURNOV

■ Synagoga Turnov a Městská knihovna Antonína Marka vás zvou na pořad **Domov a emigrace: Když básně zachraňují život**, který se koná **20. ledna** v 18.00 v sálku knihovny. Vlastní překlady poezie židovských básníků Rose Ausländerové a Hilde Dominové přednese Draga Zlatníková, hudbou doprovodí učitelé ZUŠ Turnov, uvede T. Dubinová. Pořad připomene 71. výročí transportu turnovských Židů do vyhlazovacích táborů.

**MORAVSKÉ ŽIDOVSKÉ
PAMÁTKY NA VLTAVĚ**

■ V lednu dospěje už ke svému 9. dílu cyklus **Synagogy Čech, Moravy a Slezska**. Premiéru každého pořadu vysílá Český rozhlas – Vltava vždy v příležitosti Dne památky obětí holokaustu. Průvodcem moravských pořadů je brněnský architekt a památkář Jaroslav Klenovský. 9. pořad bude věnován třem moravským lokalitám: Slavkovu u Brna, Uher-skému Hradišti a Holešovu. ČRo Vltava jej vysílá v pátek **24. ledna** od 20.00 hodin.

LAUDEROVY ŠKOLY V PRAZE

■ **Den otevřeného vyučování** se na Lau-derových školách koná již pět let a těší se stále většímu zájmu. Letos se přišlo přímo do výuky podívat víc jak 80 lidí, několik desítek jich pak navštívilo školu v odpoledních hodinách, kdy probíhal chanukový charitativní bazar.

■ **Při charitativním chanukovém bazaru** se vybralo téměř 17 tisíc, za něž se nakoupí vybavení do školních čtenářských koutků. Děkujeme všem, kteří jakkoli přispěli.

■ Prohlédnout si školu je možné opět **8. ledna** od 14 hodin, kdy se koná **den otevřených dveří** pro základní školu a gymnázium. Více na www.lauder.cz.

■ **Zápis do první třídy:** Zápis do první třídy LŠ se uskuteční **23. ledna** od 14 hodin.

■ **Veřejná prezentace půlročního projektu:** *Po nás ať (ne)přijde potopa* se koná 31. ledna 2014. Místo konání bude upřesněno na www.lauder.cz. ip

NADACE ŽOP:

VÝBĚROVÉ ŘÍZENÍ PRO ROK 2014

■ Správní rada Nadace Židovské obce v Praze vyhlašuje výběrové řízení na nadační příspěvky pro rok 2014.

■ **Témata:** obnova a ochrana židovských movitých i nemovitých památek; podpora činnosti židovských organizací a spolků; rozvoj židovských tradic; vzájemné poznávání židovských komunit a okolního světa a odstraňování předsudků.

■ **Žádosti o nadační příspěvek** musí být podány na předepsaných formulářích Nadace ŽOP. Termíny uzávěrek jsou stanoveny na **28. 2. 2014** a **30. 6. 2014**. Bližší informace a formuláře jsou k dispozici na e-mailu nadacezovp@volny.cz a na www.kehilaprag.cz, záložka Nadace ŽOP-dokumenty, nebo u Jany Kosákové, telefon: 222 311 570. jk

POZVÁNKA NA TU BIŠVAT

■ Český výbor KKL ve spolupráci s ŽO Praha si vás dovoluje pozvat na každoroční oslavu Nového roku stromů, která se bude konat dne **15. ledna** od 18 hodin v restauraci Šalom, Maiselova 18, Praha 1. Sederem Tu bišvat nás provede vrchní zemský rabín K. E. Sidon, poté následuje společná večeře. Vstupenky budou prodávány od 2. do 10. 1. v pokladně ŽOP a jejich cena je pro členy FŽO 140 Kč, pro hosty 260 Kč. Z. Vyoralová

WIZO

■ Milé členky, naše první schůze v novém kalendářním roce se koná **22. ledna** od 15.00 v Maiselově ulici, výbor se sejde dne **15. ledna** od 15.00 v Jáchymově ulici. ek

POZVÁNKA NA PŘEDNÁŠKU

■ Spolek akademiků Židů zve na přednášku dr. Michala Pacovského *Je slovo sionismus urážkou?*. Koreferát pronese prof.

VÝZVY ZPRÁVY

INZERCE

MUDr. Tomáš Radilna na téma *Sionismus a židovská identita*. Přednáška se koná **14. ledna** v 17.30 ve 3. p. Židovské radnice v Maiselově ulici. fl

ULPAN:

NOVÝ KURZ PRO ZAČÁTEČNÍKY

■ Ulpán Praha otevírá od **6. ledna** nový kurz. Je určen naprostým začátečníkům a slouží především jako úvod do studia moderní hebrejštiny. Studenti se v kurzu seznámí s hebrejskou abecedou, naučí se číst a psát, proberou základní slovesa a fráze a nejzákladnější slovní zásobu.

Kurz probíhá 1x týdně ve 120minutovém bloku, a to v pondělí od 18 do 20.00 (s přestávkou) a vede ho český lektor. Školné zahrnuje 53 lekcí (lekce = 45 minut). Cena kurzu: 5000 Kč. Informace o přihlášení do kurzu naleznete na www.ulpan.cz. lb

KULTURNÍ PROGRAM

DSP HAGIBOR

■ 9. 1. v 15.30: Jeruzalém – svaté místo islámu, beseda s Janem Neubauerem.

■ 15. 1. v 15.00: Tu bišvat – setkání s vrchním rabínem Karolem Efraimem Sidonem.

■ 20. 1. v 10.30: Koncert čtyř století – Nová doba, účinkují studenti Pražské konzervatoře, klavírní spolupráce Aneta Majerová.

■ 28. 1. v 16.00: Obrazy Zuzany Veselé – vernisáž výstavy.

REVITALIZACE STARÉHO ŽIDOVSKÉHO HŘBITOVA

■ ŽM v Praze připravovalo od roku 2011 projekt revitalizace Starého židovského hřbitova, zařazeného mezi národní kulturní památky s nejvyšším stupněm památkové ochrany. Ve spolupráci s architekty společnosti Znamení čtyř, Národním památkovým ústavem a Odborem památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy byla v srpnu zahájena realizace první z pěti projektových etap: úprava vybraných úseků provizorních cestiček, jejichž povrch byl nahrazen štetovým kamenem ze sliveneckého mramoru. Z tohoto důvodu byl hřbitov přístupný pouze po kratší návštěvnické trase.

Práce na této etapě projektu byly dokončeny počátkem listopadu 2013. Provedla je firma Gema art, která ve výběrovém řízení předložila nejvýhodnější nabídku. Od listopadu loňského roku je návštěvnický atraktivnější trasa opět přístupná. sm

DEN OTEVŘENÉ JÁCHYMKY

■ Dne 12. 12. se v budově v Jáchymově ulici č. 3 konal den otevřených dveří. Zájemci si mohli prohlédnout veškeré prostory tohoto domu a seznámit se s jeho zajímavou historií. V letech 1920 až 1942 zde fungovala židovská obecná škola (té byla věnována přednáška), pozvání přijalo několik pamětníků, kteří na zdejší výuku a pedagogy zavzpomínali. Po zrušení židovské školy sídlilo v budově pražské Židovské muzeum, v současnosti zde naleznete mj. knihovnu pražské obce a kanceláře Institutu Tereziánské iniciativy, který akci připravil. Smyslem činnosti ITI je podpora vědeckého výzkumu dějin konečného řešení židovské otázky v českých zemích a dějin tereziánského ghetta, a zprostředkování jeho výsledků veřejnosti, zejména nejmladší generaci – žákům a studentům českých škol.

■ ITI provozuje vzdělávací portál Holocaust.cz, jedinečnou pomůcku pro všechny, kdo se o téma zajímají, a databázi obětí „konečného řešení židovské otázky“ z českých zemí i Evropy, která je na tomto portálu dostupná. Dále vydává odborné publikace zaměřené nejen na téma šoa (*Tereziánské pamětní knihy*, ročenku *Tereziánské studie a dokumenty*, apod.), buduje a pro veřejnost provozuje odbornou knihovnu specializovanou na problematiku holokaustu, antisemitismu a rasismu a pořádá vzdělávací semináře a konference pro učitele českých škol. V roce 2012 získal ITI akreditaci MŠMT jako vzdělávací instituce. Veškeré informace a kontakty naleznete na webových stránkách: www.terezinstudies.cz. am

Z dopisů redakci

Vážený pane Pěkný,
pro Věstník č. 11/2013 jste napsal Kalendářium vkusně zarámované zmínkou o Ladislavu Fuksovi, který byl pro mne a mou ženu takřkajíc rodným přítelem, takže jste nám udělal radost. Zmiňujete se též o dalších autorech, židovských i nežidovských, píšících na ona smutná témata. Uvádíte je pouze příkladmo, což je i vzhledem k rozsahu textu pochopitelné. Přesto si chci dovolit Vás upozornit na jedno dílo, které nebývá zmiňováno, ačkoli jej pokládám za výjimečné.

Jana Černá, dcera Mileny Jesenské, důvěrně zvaná Honzička, a o dětech v lágru napsala knížku povídek nazvanou *Nebyly to moje děti*. Vydal ji Svaz protifašistických bojovníků v Našem vojsku, nakladatelství a distribuci knih, n. p. v Praze, v roce 1966. Je to otřesné čtení.

Ačkoli jsem výslovně s touto knížkou nechtěl bydlit (některé texty už jsem znal), Honzička mi ji přesto věnovala.

S přáním všeho dobrého

Pavel Landa

ŽNO BRATISLAVA

V **januáři** blahoželáme našim členom: pán Tomáš Ascher – 78 rokov; pani Zuzana Bartová – 80 rokov; pani Božena Beerová – 88 rokov; pani Ing. Katarína Bendová – 85 rokov; pán RNDr. Ludovít Fischer – 74 rokov; pani PhMr. Magda Frkalová – 89 rokov; pani Eva Fundárková – 80 rokov; pani Agneša Horská – 90 rokov; pán Imrich Hrabovecký – 91 rokov; pani Denisa Nikodemová – 78 rokov; pán Ivan Novák – 71 rokov; pani Elena Poriezová – 92 rokov; pán Peter Rován – 65 rokov; pani Magda Stančíková – 92 rokov; pani Ing. Alžbeta Veselá – 95 rokov, a pani JUDr. Juliana Weiszová – 60 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽO BRNO

V **lednu** oslavujú narodeniny tito členové našej obce: pan Tomáš Balbinder, nar. 28.1. – 54 let; pani Bedřiška Felixová, nar. 17.1. – 79 let; pani Klára Hájková, nar. 8.1. – 37 let; pani Jana Konvalinová, nar. 17.1. – 31 let; pani Ruth Matiovská, nar. 30.1. – 83 let; Malkah Eva Matysková, nar. 30.1. – 2 roky; pani Lenka Neumanová, nar. 7.1. – 33 let; pani Hedvika Rivalová, nar. 12.1. – 89 let; pan Hanuš Rohan, nar. 4.1. – 60 let; pan Richard Salzman, nar. 20.1. – 37 let, a pan Jan Vlček, nar. 11.1. – 37 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO DĚČÍN

V **lednu** oslavujú narodeniny tito naši členové: pani Libuše Šancová, nar. 6.1. – 61 let; pani Pavla Kroupová, nar. 7.1. – 35 let; pan Vasyl Tyrpak, nar. 8.1. – 52 let; pan Martin Nezval, nar. 12.1. – 56 let; pan Petr Pechan, nar. 13.1. – 64 let; pani Jana Polišenská, nar. 19.1. – 32 let; pani Judita Kopřivová, nar. 19.1. – 63 let; pan David Chod, nar. 20.1. – 35 let; pan Jiří Velden, nar. 22.1. – 70 let, a pani Nadá Michálková, 28.1. – 58 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO KARLOVY VARY

V **lednu** oslaví své narodeniny: pan Viktor Klein, nar. 2.1. – 67 let; pan Otta Maier, nar. 15.1. – 82 let, a pani Gabriella Brodská, nar. 20.1. – 90 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO KOŠICE

V **januáři** oslavujú: pani PhDr. Eva Dudová, nar. 20.1. – 54 rokov; pán Ing. Jozef Grunmann, nar. 4.1. – 68 rokov; pani Re-

**ZPRÁVY
Z OBCÍ**

náta Jurišicová, nar. 31.1. – 45 rokov; pani Magdaléna Kmecová, nar. 28.1. – 89 rokov; pani Alžbeta Mittelmanová, nar. 28.1. – 60 rokov, a pani Eleonóra Šnajdárová, nar. 20.1. – 70 rokov. Naším členom blahoželáme a prajeme všetko najlepšie.

Ad mea veesrim šana!

ŽO LIBEREC

V **lednu** oslaví narodeniny pan JUDr. Petr Ptačovský, nar. 29.1. – 72 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OLOMOUC

V **lednu** oslaví jubileum naši členové: pan Rudolf Buxbaum, nar. 24.1. – 57 let; pani Hana Cvrkálová, nar. 24.1. – 67 let; pan Jiří Fišer, nar. 7.1. – 78 let; pani Jarmila Látalová, 19.1. – 70 let; pan JUDr. Petr Ritter, nar. 20.1. – 64 let; pan Lazar Pinchasov, nar. 22.1. – 63 let, a slečna Zuzana Hrbková, nar. 6.1. – 14 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OSTRAVA

V **lednu** blahopřejeme: pani Ingeborg Borošová, nar. 27.1. – 81 let; pani Dagmar Pavlíková, nar. 4.1. – 76 let; pani Mgr. Eva Strnadlová, nar. 6.1. – 72 let, a pan Ladislav Tůma, nar. 1.1. – 66 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PLZEŇ

V **lednu** oslaví narodeniny: pani Edith Kašparová, nar. 2.1. – 78 let; pani Eva Švecová, nar. 11.1. – 76 let; pan Miroslav Schulz, nar. 12.1. – 66 let; pani Soňa Vlachová, nar. 17.1. – 85 let; pani Veronika Skalická, nar. 18.1. – 78 let; pan Jiří Ornstein, nar. 19.1. – 77 let; pani Marcela Šimandlová, nar. 20.1. – 72 let, a pan Michael Beck, nar. 28.1. – 71 let. Všem našim jubilantům přejeme hodně zdraví, štěstí a osobní spokojenosti.

Ad mea veesrim šana!

Dne **26. ledna** od 14.00 se ve Velké synagoze v Plzni koná Vzpomínkové shromáždění k připomenutí lednových transportů v roce 1942 do Terezína

ŽO PRAHA

V **lednu** oslavují narodeniny: pan Toman Brod, nar. 18.1. – 85 let; pan Imrich Feller, nar. 15.1. – 86 let; pani Alžběta Franková, nar. 18.1. – 96 let; pani Miriam Fuksová, nar. 23.1. – 85 let; pan Hanuš Gaertner, nar. 4.1. – 88 let; pan Zdeněk Herman, nar. 8.1. – 87 let; pani Hana Hildová, nar. 11.1. – 86 let; pani Zuzana Chaloupková, nar. 4.1. – 89 let; pani Věra Jurečková, nar. 13.1. – 91 let; pani Marta Kášová, nar. 21.1. – 92 let; pani Eva Krupičková, nar. 1.1. – 87 let; pani Anna Kunstová, nar. 21.1. – 84 let; pani Marianna Langerová, nar. 6.1. – 94 let; pani Eva Macourková, nar. 27.1. – 83 let; pani Edita Markvartová, nar. 12.1. – 93 let; pani Lisa Miková, nar. 31.1. – 92 let; pan Richard Müller, nar. 29.1. – 87 let; pani Markéta Pacovská, nar. 17.1. – 93 let; pani Zuzana Růžičková, nar. 14.1. – 87 let; pan Gustav Singer, nar. 21.1. – 100 let, a pani Inka Vostřezová, nar. 4.1. – 84 let.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí

Dne 26. 11. 2013 zemřel ve věku 87 let pan Evžen Singer.

Dne 26. 11. zemřel ve věku 79 let pan Egon Lánský.

Dne 1. 12. zemřela ve věku 92 let pani Eva Roubíčková.

Dne 6. 12. zemřela ve věku 88 let pani Věra Schimmerlingová.

Zichronam livrachal!

ŽO TEPLICE

V **lednu** oslavují narodeniny: slečna Martina Kiriláková, nar. 8.1. – 35 let; pan Jan Váňa, nar. 14.1. – 38 let; pani Lucie Rolko-Nová, nar. 5.1. – 49 let; pani Anna Mertová, nar. 17.1. – 46 let; pani Dora Pešková, nar. 15.1. – 93 let, a pan Tomáš Štěpnička, nar. 30.1. – 60 let. Celá teplická obec blahopřeje všem.

Ad mea veesrim šana!

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V měsíci **lednu** oslaví narodeniny pani Ing. Klára Pcedičová, pani MgA. Eva Matějčíková a pan Ing. Miroslav Nebeský. Všem jmenovaným přeje celá obec hodně zdraví a dobrou pohodu.

Ad mea veesrim šana!

NELSON MANDELA A IZRAEL

Dne 5. 12. 2013 zemřel ve věku 95 let legendární jihoafrický vůdce Nelson Mandela. Jeho smrt se dotkla tisíců lidí po celém světě, svou lítost vyjádřili i nejvyšší představitelé Státu Izrael. Mandela se přátelil s mnoha Židy, jeho vztah k Izraeli byl však velmi komplikovaný. Nejen proto, že Jeruzalém udržoval dobré vztahy s režimem apartheidu, ale i pro Mandelovu loajalitu palestinské věci. „Mandela se vždy snažil o férový postoj k oběma stranám, ačkoliv se spíše přikláněl k palestinské straně,“ prohlásil ředitel Jihoafrické židovské asociace zástupců obcí David Saks. „Hluboce podporoval palestinský boj za nezávislost, ale nikdy se neodchýlil od svého názoru, že nezávislostí může být dosaženo, pouze pokud všechny strany uznají právo Izraele na existenci v bezpečných hranicích.“

NOBELOVA CENA ZA CHEMIÍ PRO USA A IZRAEL

V půli listopadu převzali ve Stockholmu dva izraelští vědci Nobelovu cenu za chemii. Profesor Arje Warshel, který se narodil v Izraeli a v současné době žije v Kalifornii, a profesor Michael Levitt, narozený v Jihoafrické republice a žijící v Izraeli, sdílejí cenu s profesorem Martinem Karplusem, který se narodil v Rakousku a jako Žid uprchl před nacisty do USA. Cenu získali za to, že „položili základy výkonných programů, které jsou používány k pochopení a předpovědání složitých chemických procesů“, uvedla švédská akademie.

2014: ROK JANA KARSKÉHO

Polský parlament na návrh ministra zahraničí Sikorského vyhlásil, že rok 2014 bude rokem Jana Karského. Karski se narodil před sto lety, roku 1914, v katolické rodině v Lodži ve čtvrti, kde žili převážně Židé. Po studiích na univerzitě ve Lvově začal pracovat pro polské ministerstvo zahraničí. Od roku 1940 byl poslán do varšavského ghetta a převlečený za německého důstojníka pronikl i do tranzitního tábora v Izbici. Když zjistil, že Židé jsou posíláni do Polska do vyhlazovacích táborů, sepsal o tom zprávu a dopravil ji polské exilové vládě v Londýně, od níž se v září 1942 dostala k představitelům Spojenců. Jeho svědectví však nikdo nevěřil. Karski zůstal po válce v USA, oženil se s židovskou tanečnicí Polou Nirenskou a čtyři-

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Mince z doby Přemysla Otakara II. Foto IAA.

cet let vyučoval na Georgetown University ve Washingtonu. Zemřel roku 2000.

MINCE Z DOBY PŘEMYSLA OTAKARA II. V AKKU

Při vykopávkách v pobřežním městě Akko v Izraeli učinili archeologové jedinečný nález: objevili stříbrnou minci z poloviny 13. století. Je na ní vyobrazen král se špičatou korunou a žezlem, na jehož vrcholu je lilie, po straně je nápis „ZL REX BOEMO“. Odborníci zjistili, že se jedná o peníz, který se do Akka dostal s křižáckými oddíly, a určili, že pochází z doby krále Přemysla Otakara II. Současný nález je nejranějším příkladem mince s odkazem na českého krále, nalezeným v této oblasti.

CHANUKIJA Z HRUŠOVA OZÁŘILA BÍLÝ DŮM

Již podruhé putoval jeden z chanukových svíců ze sbírek pražského Židovského muzea do Bílého domu ve Washingtonu. Letos to byla chanukija z moravského Hrušova s dedikačním nápisem: „Toto daroval Avraham Jicchak se svou manželkou, paní Chajou Ettinger, roku 682 p.m.p. (=1922) zde v Hrušově.“ Svícen ozdobil během letošních oslav Svátku světla reprezentační prostory Bílého domu.

Zápůjčka se uskutečnila z iniciativy velvyslance USA v ČR pana N. Eisena. V roce 2009 do zámoří na prosbu první

dámy Spojených států Michelle Obamové putoval chanukový svícen z moravského Prostějova.

GENIZY NA UNIVERZITÁCH

Britské univerzity Oxford a Cambridge společně vybraly 1,2 milionu liber a zakoupily sbírku geniz sester A. Lewisové a M. Gibsonové. Sestry dvojčata, narozené roku 1843, se poté, co po otci zdědily značný majetek, z rodného Skotska vydaly do světa: do Řecka a do Egypta. Začaly se zajímat o starověkou historii, naučily se řecky, arabsky a hebrejsky a staly se odbornicemi na památky Blízkého východu. V klášteře sv. Kateřiny na Sinaji objevily staré aramejské rukopisy evangelia, v Káhiře v synagoze Ben Ezra nalezly roku 1896 zmíněnou genizu (úkryt posvátných knih, které nesmějí být zničeny) a rukopisy v ní uložené věnovaly Westminster College v Londýně. Sbírkou obsahuje na 1700 fragmentů tisíciletých arabských a hebrejských rukopisů. Ve sbírce je mj. i svitek, který napsal filosof Maimonides.

SEŠITY FRANZE KAFKY

Izraelská národní knihovna v Jeruzalémě vystaví několik stránek ze sešitů Franze Kafky, jež dokládají jeho snahu naučit se hebrejsky. Když sháněl soukromého učitele, byla mu představena studentka Karlovy univerzity Pua Manchelová, která přijela do Prahy z tehdejší mandátní Palestiny. U té dostával Kafka soukromé lekce, a když vyučování skončilo, Kafka své učitelce věnoval na památku několik listů ze svého sešitu, kde si vypisoval hebrejská slovíčka s německými ekvivalenty. Manchelová je pak darovala právě Izraelské národní knihovně. (am)

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, telefon/fax 226 235 217(8), e-mail: roschodes@sefer.cz. Redakce: Alice Marxová, Jiří Daniček. Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Česká pošta a. s. Objednávky na bezplatné infolinie České pošty 800 300 302 nebo 954 302 007(16), písemně na adrese: Česká pošta, s. p. oddělení periodického tisku Olšanská 38/9 225 99 Praha 3, e-mail: postabo.prstc@cpost.cz. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s. r. o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20, 30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodes. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 20. 12. 2013. **Cena 20 Kč** (0,90 €)